

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2024. gada 16. februārī
(OR. en)

6622/24

MI 174
COMPET 173
IND 84

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2024. gada 16. februāris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2024) 77 final
Temats:	KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI “2024. gada ziņojums par vienoto tirgu un konkurētspēju”

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2024) 77 *final*.

Pielikumā: COM(2024) 77 *final*

Briselē, 14.2.2024.
COM(2024) 77 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

“2024. gada ziņojums par vienoto tirgu un konkurētspēju”

{SWD(2024) 77 final} - {SWD(2024) 78 final}

Ievads

ES vienotais tirgus, kas ir viena no lielākajām integrētajām tirgus zonām pasaulē, ir mūsu konkurētspējas kodols. Vairāk nekā 440 miljoni patērētāju un lieli apjomradīti ietaupījumi ir palīdzējuši ES kļūt par pasaules lielāko tirdzniecības bloku, kura uzņēmumi veido vienu ceturto daļu no pasaules pakalpojumu eksporta un vienu piekto daļu no augsto tehnoloģiju preču eksporta¹, un tā ir pievilcīgs galamērķis ārvalstu investīcijām. Tās stabilā makroekonomiskā sistēma un augstas kvalitātes infrastruktūra atbalsta investīcijām labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi, turklāt tā ir balstīta spēcīgā sociālās tirgus ekonomikas modelī un to atbalsta.

Vairākas nesenās krīzes ir parādījušas, cik svarīgi ir stiprināt vienotā tirgus noturību. Komisija ir īstenojusi nozīmīgas iniciatīvas, lai saglabātu vienotā tirgus integritāti un stiprinātu ES industriālo bāzi gan Covid-19 pandēmijas laikā, gan arī pēc Krievijas agresijas kara aizsākšanas pret Ukrainu. Šajos sarežģītajos apstākļos un ņemot vērā pieaugošo globālo konkurenci, Komisija cenšas apvienot divējādo zaļo un digitālo pārkārtošanos ar konkurētspējīgu un ilgtspējīgu vienoto tirgu, nevienu neatstājot novārtā. Labi funkcionējošs vienotais tirgus dod labumu patērētājiem, jo tiem ir pieejamas zemākas cenas, daudzveidīgākas izvēles iespējas un labi aizsargātas kopējās tiesības.

ES ir ļoti spēcīgi resursi, ko izmantot: augsti kvalificēti inženieri, izcilība pētniecībā, kvalitatīva infrastruktūra, stabila ražošanas bāze, spēcīgs pakalpojumu sektors, konkurētspēja tīro tehnoloģiju izstrādē, augstas veikspējas datori, kvantu un transformatīvas digitālās tehnoloģijas, kā arī, protams, vienotais tirgus kā atspēriena punkts.

Tomēr Eiropas ekonomika saskaras gan ar ilgstošām, gan nesenām problēmām, kas saistītas ar klimata pārmaiņām, ģeopolitiskām pārmaiņām, tehnoloģiskā progresā paātrināšanos, augstām enerģijas cenām, demogrāfijas situāciju, darbaspēka un prasmju trūkumu, stratēģiskām atkarībām un negodīgu starptautisko konkurenci.

2023. gada paziņojumā **“Vienotajam tirgum 30 gadi”**² tika aplūkota turpmākā rīcība, kā vēl vairāk stiprināt vienoto tirgu, lai pilnībā izmantotu tā potenciālu. Līdztekus **paziņojumā par ilgtermiņa konkurētspēju**³ tika sniegts pārskats par konkurētspējas problēmām un tās novērtētas, ņemot vērā deviņu konkurētspējas faktoru kopumu (sk. 1. attēlu). Šajā **paziņojumā ir sniegta vienotā tirgus un tā konkurētspējas analīze, kas strukturēta atbilstoši šiem deviņiem konkurētspējas faktoriem** un ar tiem saistītajiem galvenajiem snieguma rādītājiem (*KPI*). Tajā ir noteiktas arī turpmākās prioritātes un vajadzības gadījumā ieteiktas attiecīgas darbības.

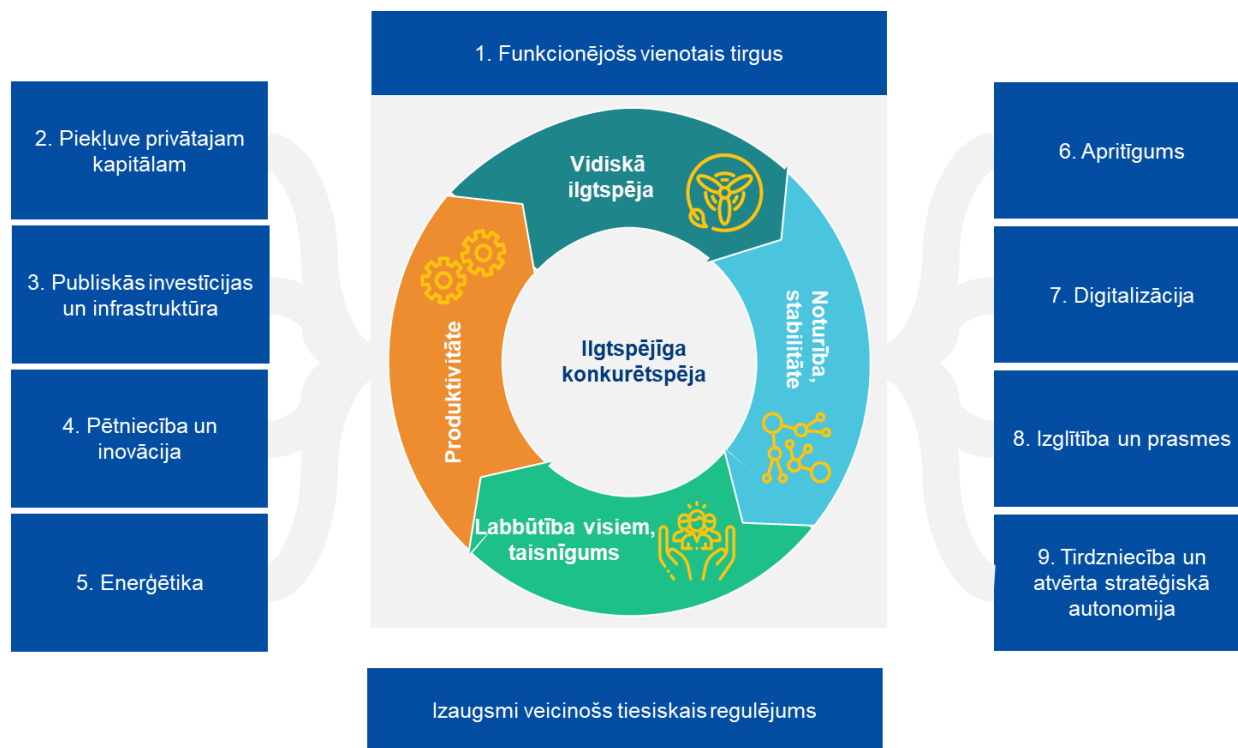
Tādējādi Komisija sniedz ieguldījumu pirmajā ikgadējā ciklā, kurā Padome, Eiropadome un Eiropas Parlaments apspriež progresu un nepieciešamos pasākumus attiecībā uz vienotā tirgus nākotni un konkurētspēju.

¹ Sk. vienotā tirgus rezultātu apkopojumu ([Ekonomiskā noturība | Vienotā tirgus rezultātu apkopojums \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/economy_finance_en), tirdzniecībai veltītā iedaļa).

² “Vienotajam tirgum 30 gadi”, 2023. gada 16. marts, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0162>.

³ “ES ilgtermiņa konkurētspēja: skatījums pēc 2030. gada”, 2023. gada 16. marts, https://commission.europa.eu/system/files/2023-03/Communication_Long-term-competitiveness.pdf.

1. attēls. Konkurētspējas definīcija, pamatojoties uz deviņiem faktoriem

Avots: Paziņojums par ilgtermiņa konkurētspēju (COM(2023)168).

1. Funkcionējošs vienotais tirgus

KPI	Apraksts	Mērkrādītājs	Jaunākā ES
1. KPI. Integrācija vienotajā tirgū	Integrācija vienotajā tirgū: tirdzniecība attiecībā pret IKP	Augšupejošs	26,3 % precēm (2022) 23,5 % precēm (2021) 7,5 % pakalpojumiem (2022) 6,6 % pakalpojumiem (2021)
2. KPI. Neatbilstības īpatsvars (nepareizi transponētas direktīvas)	Ar to mēra to transponēto direktīvu skaitu, par kuru nepareizu transponēšanu Komisija ir sākusi pārkāpuma procedūru.	0,5 %	1,2 % (2023) 1,3 % (2022)

Krāsu kodi:

Tendence nav pieejama

 Uzlabojusies

 Stabila (izmaiņas $\leq 2\%$)

 Pasliktinājies

⁴ Izmantoti 2023. gada decembrī pieejamie dati. Informācija par ilgtermiņa tendencēm ir sniegta dienestu darba dokumenta SWD(2024) 78 1. pielikumā “Pārskats par galvenajiem darbības rādītājiem (*KPI*) attiecībā uz ilgtermiņa konkurētspēju”.

Vienotais tirgus ir ilgtermiņa konkurētspējas priekšnoteikums. Labi funkcionējošs vienotais tirgus pēdējos 30 gados ir nodrošinājis ES spēcīgu ekonomisko pamatu: lielu pieprasījumu, daudzveidīgus piegādes avotus un inovācijas un ražošanas paplašināšanas iespējas, vienlaikus atbalstot stingras sociālās tiesības un taisnīgus darba apstākļus. Tas ir izrādījies spēcīgs instruments noturīgu piegādes ķēžu veidošanai, ko vajadzības gadījumā var izmantot kā ģeopolitisku ietekmes līdzekli.

Komisija un dalībvalstis ir novērsušas šķēršļus vienotā tirgus darbībai. 2023. gadā **Vienotā tirgus noteikumu izpildes panākšanas darba grupā (SMET)** dalībvalstis apņēmas atcelt 301 iepriekšēju pārbaudi attiecībā uz profesijām, ja tas nav samērīgi. *SMET* arī pārbaudīja vairāk nekā 170 ar procesu saistītu šķēršļu vēja un saules enerģijas projektiem, apņemoties novērst pusi no tiem. Šis mērķis jau ir pārsniegts, jo 60 % no apstiprinātajiem šķēršļiem ir novērsti. Pamatojoties uz **SOLVIT tīkla** datiem, 2023. gadā tika uzsākts projekts, kas vērsts uz diskriminācijas novēršanu vienotajā tirgū publiskajā sektorā un telekomunikāciju nozarē saistībā ar IBAN.

Šajā pilnvaru termiņā Komisija veica tūlītējus izpildes pasākumus, kad tika apdraudēti pamatprincipi par brīvu piekļuvi tirgiem vai parādījās diskriminējoša prakse pret ārvalstu operatoriem. Komisija jo īpaši strādāja, lai novērstu ES noteikumu pārkāpumus attiecībā uz publisko iepirkumu un maksājumu kavējumiem, nodrošinātu pārredzamību un efektivitāti tirgos, ko atbalsta ar publisko iepirkumu, un aizstāvētu MVU intereses. Tika pastiprināti tādi preventīvi instrumenti kā Vienotā tirgus pārredzamības direktīva un jaunu ierobežojumu *ex ante* novērtējums profesionālo pakalpojumu valsts regulējumā.

Paziņojumā “Vienotajam tirgum 30 gadi” ir noteikti konkrēti mērķrādītāji un iniciatīvas Komisijas un dalībvalstu sadarbībai, lai īstenotu spēkā esošos noteikumus un likvidētu valstīs esošos šķēršļus, piemēram, pakalpojumu nozarē. Komisija izvirzīja mērķrādītāju samazināt neatbilstības īpatsvaru (t. i., maksimālo nepareizi transponēto direktīvu procentuālo īpatsvaru) līdz 0,5 %. Faktiskais rādītājs uzlabojās 2023. gadā, sasniedzot 1,2 % (sk. 2. KPI), un Komisija turpinās sadarbīties ar dalībvalstīm, lai sasniegtu šo mērķi, jo, novēršot valstu šķēršļus (jo sevišķi **labāk īstenojot saskaņotos noteikumus**), varētu panākt **ievērojamu papildu izaugsmi**⁵.

⁵ “Eiropas integrācijas trūkuma radīto izmaksu attēlojums, 2019–2024”, Eiropas Parlamenta Pētniecības dienesta pētījums, 2019. g. (citēts arī paziņojumā “Vienotajam tirgum 30 gadi”).
[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/lv/document/EPRS_STU\(2019\)631745](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/lv/document/EPRS_STU(2019)631745).

KPI	Apraksts	Mērkrād	Jaunākā ES vērtība ⁶
17. KPI. Normatīvās atbilstības panākšanas vieglums (valdības regulējuma slogs)	Uzņēmumu priekšstats, atbildot uz jautājumu “Cik viegli jūsu valstī uzņēmumiem ir izpildīt valdības regulējumu un administratīvās prasības (piemēram, atļaujas, ziņojumi, tiesību akti)?” (1 = pārāk sarežģīti; 7 = ļoti viegli)” Pasaules Ekonomikas foruma Pasaules konkurētspējas indeksa aptaujā.	Augšupejošs	3,80 (2022) 3.64 (2021)

ES ir sācis samazināties regulatīvais slogs (sk. 17. KPI), jo īpaši pateicoties centieniem ES līmenī. Komisijas priekšlikumi 2022. gadā nodrošināja par 7,3 miljardiem EUR lielākus administratīvos ietaupījumus nekā izmaksas⁷. Komisija 2023. gada martā ierosināja vienkāršot formalitātes uzņēmumiem, kas darbojas vairākās dalībvalstīs, un turpināt paplašināt un uzlabot digitālo rīku un procesu izmantošanu **sabiedrību tiesību**⁸ jomā.

⁹Komisija ir arī pagarinājusi **vienotās digitālās vārtejas**¹⁰ — ES pamatiniciatīvas e-pārvaldības jomā — īstenošanas termiņu. Konkrētāk, no 2023. gada decembra dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt tiešsaistes piekļuvi 21 veida svarīgām procedūrām valsts un pārrobežu lietotājiem¹¹. **Iekšējā tirgus informācijas (IMI) sistēma** savieno 12 000 iestāžu un atvieglo informācijas apmaiņu 35 000 reģistrēto lietotāju 20 politikas jomās un visās ES valodās. Autotransporta norīkojuma deklarācijas portāls¹², kas ir saistīts ar IMI sistēmu, dod iespēju autotransporta nozarei digitāli iesniegt vienotu autovadītāja norīkojuma deklarāciju. Laikposmā no 2022. gada februāra līdz 2023. gada decembrim portālā tika iesniegti 33 miljoni norīkojuma deklarāciju. Komisija nesen vienojās ar ievērojamu skaitu dalībvalstu par brīvprātīgu elektronisku veidni deklarācijai par darba ņēmēju norīkošanu darbā un strādā pie daudzvalodu portāla šādām deklarācijām. Ar **Sadarbspējīgas Eiropas aktu**¹³ ir izveidots strukturēts mehānisms sadarbībai starp dalībvalstīm un ES iestādēm, kas samazina šķēršļus pārrobežu un starpnozaru digitālo publisko pakalpojumu sniegšanai¹⁴.

Komisija ir īstenojusi pieeju “viens pieņemts — viens atcelts”, kā arī ieviesusi obligātu konkurētspējas pārbaudi un pastiprinājusi MVU testu jaunu priekšlikumu rūpīgai pārbaudei. Tā arī gūst panākumus virzībā uz mērķrādītāju par **25 %** samazināt slogu, ko rada **ziņošanas prasības**. Komisijas darba programmā 2024. gadam tika iesniegts pirmais 41 iniciatīvas kopums

⁶ Izmantoti 2023. gada decembrī pieejamie dati. Informācija par ilgtermiņa tendencēm ir sniegta dienestu darba dokumenta SWD(2024) 78 1. pielikumā “Pārskats par galvenajiem darbības rādītājiem (KPI) attiecībā uz ilgtermiņa konkurētspēju”.

⁷ Ikgadējais apsekojums par slogu 2022. g., https://commission.europa.eu/system/files/2023-09/ABS_20230912_0.pdf.

⁸ [Priekšlikums direktīvai, kas vēl vairāk paplašina un uzlabo digitālo rīku un procesu izmantošanu sabiedrību tiesībās – visi dokumenti – Eiropas Komisija \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/IP_23_5730).

⁹ https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/single-digital-gateway_lv.

¹⁰ COM (2023) 534.

¹¹ Regulas (ES) 2018/1724 II pielikums.

¹² <https://www.postingdeclaration.eu/landing>.

¹³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/IP_23_5730

¹⁴ [https://commission.europa.eu/document/download/7ad24728-71d5-4148-a6a6-2af7551726fe_en?filename=Communication Interoperable Europe Act](https://commission.europa.eu/document/download/7ad24728-71d5-4148-a6a6-2af7551726fe_en?filename=Communication%20Interoperable%20Europe%20Act).

šāda sloga samazināšanai¹⁵. Piemēram, sagaidāms, ka Savienības Muitas kodeksa reforma ļaus ietaupīt aptuveni 2 miljardus EUR. Regulas par Eiropas statistiku pārskatīšana ļaus ietaupīt vēl 450 miljonus EUR¹⁶.

Turklāt 2023. gada 17. oktobrī tika izsludināts uzaicinājums iesniegt atsauksmes, un visi Komisijas dienesti, izstrādājot savus racionalizācijas plānus, ņems vērā ieinteresēto personu viedokļus. Papildus tam 2024. gadā, izmantojot platformu “Gatavi nākotnei”, tiks sniegts papildu ieguldījums, kas ietvers dalībvalstu un ieinteresēto personu ieteikumus par vienkāršošanu un sloga samazināšanu, arī saistībā ar ziņošanas pienākumiem¹⁷. Par panākto progresu tiks ziņots gaidāmajā ikgadējā apsekojumā par slogu.

Kopumā ES un dalībvalstu līmenī ir jācenšas vēl vairāk vienkāršot pieņemto tiesību aktu īstenošanu, īpašu uzmanību pievēršot nepamatotai pārmērīgai reglamentēšanai, kā arī tiesību aktu īstenošanas kumulatīvajai ietekmei un termiņiem. Tas palīdzētu samazināt atbilstības nodrošināšanas izmaksas un nodrošinātu labāku pārredzamību ar investīcijām saistītu lēmumu pieņemšanā.

Modernizēts vienotais tirgus

Lai palīdzētu patērētājiem izmantot vienotā tirgus priekšrocības, ES ir pieņēmusi vairākus pasākumus. Piemēram, iniciatīva par vienota standarta lādētāju jau ir vienkāršojusi dzīvi miljoniem eiropiešu. Centieni novērst nelikumīgas zaļuma norādes vai iniciatīvas par tiesībām uz remontu arī palīdz mazināt ierobežojumus iedzīvotājiem un veicina zaļāku ekonomiku.

Lai izveidotu vienoto tirgu digitālajā nozarē, nodrošinot vienotu noteikumu kopumu uzņēmumu darbībai visā ES, ir veikti izšķirīgi regulatīvie pasākumi: **Digitālo tirgu akts**¹⁸, lai nepieļautu, ka platformas, kas darbojas kā vārtiņi, piemēro negodīgus nosacījumus uzņēmumiem un patērētājiem; **Digitālo pakalpojumu akts**¹⁹, kas paredz, ka bezsaistē nelikumīgas darbības ir nelikumīgas arī tiešsaistē; **Datu pārvaldības akts**²⁰, kas paredz palielināt datu pieejamību un uzticēšanos datu apmaiņai un palīdz pārvarēt tehniskos šķēršļus datu atkalizmantošanai; **Datu akts**²¹ noteikumu saskaņošanai par taisnīgu piekļuvi datiem; kā arī **Mākslīgā intelekta akts**, kas nodrošina juridisko noteiktību un paver ceļu inovācijai uzticama mākslīgā intelekta jomā²².

Turklāt, reaģējot uz vienotā tirgus darbības traucējumiem, ko izraisīja pret Covid-19 vērstie pasākumi, Vienotā tirgus ārkārtējā stāvokļa instruments (VTĀI)²³, kas tagad pārdēvēts par

¹⁵ [Komisijas darba programma 2024. gadam – Eiropas Komisija \(europa.eu\)](#).

¹⁶ https://commission.europa.eu/system/files/2023-10/Factsheet_CWP_Burdens_10.pdf.

¹⁷ Trīs no astoņiem atzinumiem, kas plānoti 2024. gadā, ir saistīti ar ziņošanas pienākumiem, aptverot arī ilgtspējas ziņu sniegšanas automatizāciju, darbībām un metodiku, lai izvairītos no nevajadzīgu ziņošanas pienākumu palielināšanās, kā arī Ar ilgtspēju saistītās finanšu informācijas atklāšanas regulu.

¹⁸ Regula (ES) 2022/1925.

¹⁹ Regula (ES) 2022/2065.

²⁰ Regula (ES) 2022/868.

²¹ [Datu akts | Eiropas digitālās nākotnes veidošana \(europa.eu\)](#).

²² <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai>.

²³ [Vienotā tirgus ārkārtējā stāvokļa instruments – Eiropas Komisija \(europa.eu\)](#). Likumdevēji panāca vienošanos 2024. gada 1. februārī, un paredzams, ka *SMEI* tiks pieņemts šā sasaukuma laikā.

Iekšējā tirgus ārkārtējā stāvokļa un noturības aktu (ITĀSNA)²⁴, nodrošinās vienotā tirgus darbības nepārtrauktību un atbalstu iedzīvotājiem un uzņēmumiem kritiskās situācijās.

MVU un mazi vidējas kapitalizācijas uzņēmumi (“mid-cap”)

MVU paredzētu atvieglojumu paketes²⁵ mērķis ir dot iespējas MVU konkurēt un augt. Kā liecina nesen veiktais Komisijas pētījums²⁶, uzņēmumiem, kas ir lielāki par MVU — t. s. mazajiem vidējas kapitalizācijas uzņēmumiem (*SMC*) —, ir būtiska nozīme ES ekonomikā, jo tie rada 6 % no visām darbvietām. Tie ir plaši pārstāvēti industriālajās ekosistēmās, kas ir ļoti svarīgas ES konkurētspējai un tehnoloģiskajai suverenitātei, piemēram, elektronikas, aviācijas, kosmosa un aizsardzības, enerģētikas, energoietilpīgo nozaru un veselības aprūpes jomās. Aptuveni 20 % no visiem *SMC* trīs gadus agrāk bija bijuši MVU²⁷. Salīdzinot ar MVU, *SMC* ir tendence uzrādīt straujāku izaugsmes tempu, inovācijas līmeni un digitalizāciju, taču tie joprojām saskaras ar līdzīgām problēmām, piemēram, administratīvo slogu, nepieciešamību proporcionālītātes principu plašāk iekļaut jaunajos tiesību aktos un saņemt mērķorientētu atbalstu. Lai nodrošinātu MVU netraucētu pāreju uz *SMC*, ir svarīgi šīs problēmas risināt saskaņoti.

SMC definīcija jau tiek izmantota Vispārējā grupu atbrīvojuma regulā²⁸ un Pamatnostādnēs par riska finansējumu²⁹. Pamatojoties uz šo definīciju, Komisija uzraudzīs gan MVU, gan mazo vidējas kapitalizācijas uzņēmumu rezultātus saskaņā ar attiecīgajām finanšu programmām un vajadzības gadījumā veiks pasākumus, kas veicinās šo uzņēmumu iesaistīšanu. Turklāt tā izstrādās plašāku datu kopu par *SMC* un padziļināti izvērtēs šķēršļus, kas kavē vidējo uzņēmumu izaugsmi un izraisa pāreju *SMC* statusā, ņemot vērā MVU tīkla un citu ieinteresēto personu viedokļus. Šādi tiks iegūta informācija turpmākiem lēmumiem par to, kā vislabāk izveidot saskaņotu *SMC* definīciju horizontālām vajadzībām un noteikt jomas, kurās ir būtiski izstrādāt samērīgus regulatīvus, finansēšanas vai politikas pasākumus.

Paplašināšanās

Eiropadome 2023. gada decembrī pavēra ceļu **Eiropas Savienības un līdz ar to arī vienotā tirgus paplašināšanai**³⁰. Komisija jau darbojas, lai integrētu kandidātvalstis vienotajā tirgū, pārbaudot to progresu attiecībā uz to tiesību aktu saskaņošanu ar ES tiesību aktiem, palīdzot tām veikt nepieciešamās (un bieži vien būtiskas) politiskās un ekonomiskās reformas un sagatavojot tās tiesībām un pienākumiem, kas izriet no dalības ES. Lielākā daļa kandidātvalstu tagad ir pievienojušās vienotā tirgus programmai un programmai “Digitālā Eiropa”. Ir panākta vienošanās par padziļinātas un visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas ar Ukrainu un Moldovu pastiprinātas īstenošanas plāniem 2023.–2024. gadam, lai nodrošinātu šīm valstīm turpmāku piekļuvi ES vienotajam tirgum.

²⁵ [MVU paredzētu atvieglojumu pakete \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/e300042c-123d-4123-9876-543210987654/en/attachment/data/file/1234567890/MVU_paredzetu_atvieglojumu_pakete.pdf). Sk. arī šā ziņojuma 3.A pielikumu par MVU atvieglojumu paketes politikas izsekošanu.

²⁶ Pētījums par ES vidējas kapitalizācijas uzņēmumu vides kartēšanu, mērīšanu un attēlošanu — <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ad5fdad5-6a33-11ed-b14f-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-277396461>.

²⁷ <https://www.esri.ie/system/files/publications/BKMNEXT429.pdf>.

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/LV/legal-content/summary/general-block-exemption-regulation.html>.

²⁹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52021XC1216\(04\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52021XC1216(04)).

³⁰ Eiropadome nolēma sākt sarunas ar Ukrainu un Moldovu, sākt sarunas par pievienošanu ar Bosniju un Hercegovinu, tiklīdz būs sasniegts nepieciešamais atbilstības līmenis, un piešķirt kandidātvalsts statusu Gruzijai: [europeancouncilconclusions-14-15-12-2023-en.pdf \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/e300042c-123d-4123-9876-543210987654/en/attachment/data/file/1234567890/europeancouncilconclusions-14-15-12-2023-en.pdf).

Lai iesaistītos vienotajā tirgū, ir vajadzīga politiska atbildība, un tas prasa kopīgus centienus, kas jāīsteno kopīgi ar visiem dalībniekiem un visās politikas jomās.

Pamatojoties uz šajā pilnvaru termiņā panākto progresu, Komisijai un dalībvalstīm būtu jāturpina strādāt, lai pabeigtu un modernizētu vienoto tirgu, jo īpaši pastiprinot Savienības tiesību aktu pareizu īstenošanu un rezultātu izpildi valstu līmenī, arī attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar pārmērīgu reglamentēšanu. Lai sasniegtu šos mērķus, Komisija turpina atbalstīt īpašu valstu vienotā tirgus biroju izveidi, un dalībvalstis šiem birojiem nodrošina augstākā līmeņa vadību un nepieciešamos resursus. Šie biroji, kas papildinātu citus sadarbības instrumentus, varētu jo īpaši palīdzēt novērst atlikušos šķēršļus pakalpojumu sniegšanai.

Vienotā tirgus noteikumu īstenošana būtu jāracionalizē, apvienojot preventīvus, sadarbības nodrošināšanas un korektīvus instrumentus. Dalībvalstīm būtu jāsasniedz konkrēti mērķrādītāji attiecībā uz atbilstību direktīvām un to transponēšanu. Vairāk šķēršļu vienotajam tirgum — arī pakalpojumu jomā — var palīdzēt novērst *SOLVIT* tīkls, darbs *SMET* ietvaros un specializētie vienotā tirgus biroji. Lai to panāktu, šim darbam būtu jāpiešķir pietiekami resursi.

Regulatīvā sloga samazināšanai arī turpmāk vajadzētu būt prioritātei visos līmeņos. Regulatīvās reformas un atbalsta instrumenti būtu jāorientē galvenokārt uz MVU un maziem vidējās kapitalizācijas uzņēmumiem.

Vienlaikus būtu jāturpina nepieciešamie paplašināšanās priekšdarbi un reformas, lai nodrošinātu savstarpēji izdevīgu paplašināšanās procesā iesaistīto valstu integrāciju Eiropas piegādes ķēdēs.

2. Piekluve privātajam kapitālam un investīcijām

KPI	Apraksts	Mērķrādītājs	Jaunākā ES vērtība ³¹
3. KPI. Privātās investīcijas kā daļa no IKP	Privātās investīcijas ir tieši saistītas ar to, cik viegli iespējams piekļūt privātajam kapitālam.	Augšupejošs	19,3 % (2022) 18,7 % (2021)
4. KPI. Iespējamā kapitāla investīcijas kā daļa no IKP	Progress šajā jomā ir labs rādītājs tam, kā kopumā uzlabojas privātā kapitāla pieejamība.	Augšupejošs	0,09 % (2022) 0,11 % (2021)

Salīdzinot ar citiem starptautiskajiem dalībniekiem, privātās investīcijas ES kopš finanšu krīzes ir saglabājušās labā līmenī. Lai atraisītu privātās investīcijas un palielinātu ES konkurētspēju, ir svarīgi padziļināt kapitāla tirgu savienību (KTS). Investīcijas, kas vajadzīgas, lai paātrinātu zaļo un digitālo pārkārtošanos, uzlabotu noturību un palielinātu Savienības konkurētspēju, galvenokārt būs jārod privātajā sektorā.

Šajā pilnvaru termiņā no Komisijas ierosinātā 2020. gada KTS rīcības plāna 16 pasākumiem gandrīz visi ir pieņemti vai par tiem panākta politiska vienošanās. Tomēr, neraugoties uz ES kapitāla tirgu nosacījumu uzlabošanu, ar šiem pasākumiem vien nav iespējams pabeigt KTS

³¹ Izmantoti 2023. gada decembrī pieejamie dati. Informācija par ilgtermiņa tendencēm ir sniegta dienestu darba dokumenta SWD(2024) 78 1. pielikumā “Pārskats par galvenajiem darbības rādītājiem (KPI) attiecībā uz ilgtermiņa konkurētspēju”.

izveidi, un riska kapitāla (piemēram, iespējkapitāla) pieejamība joprojām ir nepietiekama, lai palielinātu inovatīvu uzņēmumu darbības apjomu un finansētu turpmāku izaugsmi.

ES Taksonomijas regula veicinās vidiski ilgtspējīgu saimniecisko darbību finansēšanu un sekmēs zaļo pārkārtošanos.

2023. gadā ievērojami pasliktinājās **finansēšanas nosacījumi**, sarežģījot investīciju vidi. Procentu likmes eurozonā strauji pieauga, bet kredītēšanas standarti jauniem aizdevumiem vai kredītlīnijām kļuva stingrāki un dažādās valstīs eurozonā bija atšķirīgi³². EIB³³ ziņo, ka 44 % ES uzņēmumu šķērslis investīcijām ir finansējuma pieejamība.

ES kapitāla tirgu pašreizējais apjoms un dziļums joprojām ir nepietiekams, lai atbalstītu ES turpmāko izaugsmi. Padziļināta KTS palīdzēs mobilizēt lielākus uzkrājumus un investīciju kapacitāti, lai finansētu reālo ekonomiku, samazinātu aizņemšanās izmaksas un atvieglotu investīcijas vienotajā tirgū — visi šie aspekti nepieciešami veiksmīgajam divējādās pārkārtošanās iznākamam.

Riska kapitāla pieejamība (jo īpaši uzņēmējdarbības paplašināšanai) joprojām ir ierobežota. ES akciju tirgus kapitalizācija, rēķinot procentos no IKP, ir **mazāka par pusi** no ASV tirgus kapitalizācijas (neraugoties uz to, ka uzkrājumu apjoms ES ir lielāks) un mazāka nekā Japānā, Ķīnā vai Apvienotajā Karalistē. Privātā kapitāla un iespējkapitāla investīcijas digitālo un zaļo tehnoloģiju uzņēmumos kopš 2016. gada ir pastāvīgi augušas³⁴. **Iespējkapitāls** 2022. gadā bija 0,09 % no IKP (sk. 4. *KPI*), kas ir divreiz vairāk nekā 2018. gadā (0,04 %), taču salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu tas bija zemāks un joprojām ir tikai neliela daļa no līmeņa, kāds sasniegts ASV (0,75 %) un Ķīnā (0,58 %).

Augošu uzņēmumu skaits ES ir 38 % no šī rādītāja ASV, lai gan šī atšķirība samazinās. Lai turpinātu uzlabot situāciju, EIB grupa un piecas dalībvalstis uzsāka Eiropas Tehnoloģiju čempionu iniciatīvu (*ETCI*)³⁵, kas ir fondu fonda struktūra, kura veic investīcijas liela mēroga iespējkapitāla fondos inovatīviem ES uzņēmumiem. Šis pasākums papildina programmas *InvestEU* aizsāktās finansējuma iespējas vēlāku posmu iespējkapitāla fondu pārvaldniekiem, piemēram, Eiropas riska kapitāla apjoma palielināšanas rīcības (*ESCALAR*) mehānismu un *EU IPO* fonda iniciatīvu.

³² Sk., piemēram, Padomes ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku (COM(2023) 903 final).

³³ [EIB 2023. gada investīciju apsekojums: pārskats par Eiropas Savienību.](#)

³⁴ Eiropas Industriālo ekosistēmu pārraudzības instruments (*EMI*), SWD(2024) 77.

³⁵ To 2023. gada 13. februārī sākotnēji izveidoja EIB grupa ar Vācijas, Francijas, Spānijas, Itālijas, Beļģijas un Spānijas ieguldījumu.

Lai finansētu ES uzņēmumus un atbalstītu pāreju uz digitālu un ilgtspējīgu ekonomiku, ir svarīgi panākt, lai kapitāla tirgi būtu dziļāki un integrētāki. 2020. gada kapitāla tirgu savienības rīcības plāna pasākumu īstenošana pozitīvi ietekmēs ES kapitāla tirgu izaugsmi, uzlabos ES uzņēmumu piekļuvi tirgū balstītiem finansējuma avotiem un atvieglos un padarīs pievilcīgāku investēšanu ES uzņēmumos.

Ir ļoti svarīgi, lai dalībvalstis, privātā sektora ieinteresētās personas un ES iestādes turpinātu sadarboties saistībā ar KTS, cita starpā nodrošinot lielākus privātā kapitāla (piemēram, pensiju fondu) kopfondus. Jo īpaši Komisijai un dalībvalstīm būtu jāveicina turpmāki centieni palielināt uzņēmumu un citu personu un struktūru tiešu piekļuvi kapitāla tirgiem, veicinot riska kapitāla un iespējkapitāla piedāvājumu ES, lai atbalstītu jaunuzņēmumus un veicinātu uzņēmumu darbības paplašināšanu Eiropā.

3. Publiskās investīcijas un infrastruktūra

KPI	Apraksts	Mērkrādītājs	Jaunākā ES
5. KPI. Publiskās investīcijas kā daļa no IKP	Publiskajām investīcijām ir būtiska nozīme uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras (piemēram, enerģētikas, transporta vai digitālās savienojamības) attīstībā un uzturēšanā.	Augšupejošs	3,2 % (2022) 3,2 % (2021)

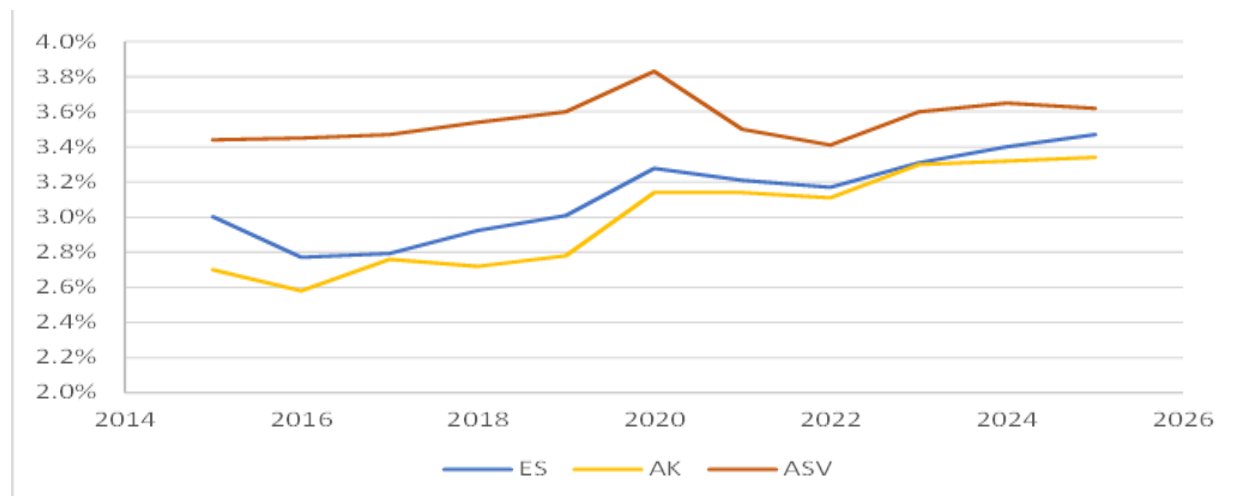
Publisko investīciju apjoms ir atguvies no zemā līmeņa, kāds bija vērojams pēc finanšu krīzes. ES kohēzijas politikas fondi, Atveseļošanas un noturības mehānisms (ANM) un citas programmas ir palīdzējušas finansēt zaļo un digitālo pārkārtošanos, vienlaikus saglabājot vienlīdzīgus konkurences apstākļus un veicinot konvergenci visā vienotajā tirgū. Tomēr, lai piesaistītu privāto finansējumu un nodrošinātu 650 miljardus EUR gadā³⁷, kas nepieciešami divējādās pārkārtošanās procesiem un Eiropas ekonomikas noturībai, ir nepieciešamas lielākas un stratēģiskākas publiskās investīcijas, tajā skaitā izmantojot inovatīvākus instrumentus, kas palīdz mazināt privāto investīciju risku.

Publisko investīciju īpatsvars (3,3 % no IKP) ir nedaudz lielāks nekā Apvienotajā Karalistē (3,3 %) un mazliet mazāks nekā ASV (3,6 %). Kaut arī lielāko daļu investīciju vajadzību divējādās pārkārtošanās procesiem finansēs no privātiem līdzekļiem, publiskajām investīcijām joprojām ir būtiska nozīme, piemēram, mērķtiecīgi izmantojot finanšu produktus un apvienojot finanšu avotus, lai stimulētu privātās investīcijas un mazinātu to risku, atraisītu investīcijas infrastruktūrā, kā arī atbalstītu projektus jomās, kas saistītas ar ekonomiskās drošības interesēm un kurās varētu trūkt privāto investīciju. ES finansējums joprojām ir nepieciešams, lai nodrošinātu finanšu vajadzības, vienlaikus novēršot vienotā tirgus sadrumstalotību, ko rada atšķirīgs valsts (pagaidu) atbalsta līmenis, kā arī lai samazinātu reģionālās atšķirības.

³⁶ Izmantoti 2023. gada decembrī pieejamie dati. Informācija par ilgtermiņa tendencēm ir sniegta dienestu darba dokumenta SWD(2024) 78 1. pielikumā “Pārskats par galvenajiem darbības rādītājiem (KPI) attiecībā uz ilgtermiņa konkurētspēju”.

³⁷ Tiek lēsts, ka kopējais papildu investīciju apjoms, kas nepieciešams, lai sasniegtu divējādās pārkārtošanās mērķus, 2022.–2030. gadā būs aptuveni 650 miljardi EUR gadā. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/strategic-foresight/2022-strategic-foresight-report_lv.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/qanda_23_3194.

2. attēls. Publiskās investīcijas

Avots: Eiropas Komisija, ikgadējā makroekonomikas datubāze (AMECO).

Kopš 2021. gada no ANM ir izmaksāti vairāk nekā 222 miljardi EUR, bet no Kohēzijas politikas fondiem laikposmā no 2021. līdz 2024. gadam — 192 miljardi EUR³⁸. Programma *InvestEU* nodrošināja 13,44 miljardus EUR ES garantijās, un programma “Apvārsnis Eiropa” mobilizēja vairāk nekā 24 miljardus EUR zinātnei un inovācijai.

Būtiska nozīme ir arī mērķtiecīgākiem instrumentiem svarīgākajās nozarēs, izmantojot vairāku regulatīvo pasākumu kopumu un, ja iespējams, ES vai valsts līdzekļus. **Neto nulles emisiju industrijas akts**³⁹, **Eiropas Mikroshēmu akts** un **Eiropas Kritiski svarīgo izejvielu akts** stiprina ES iekšzemes ražošanas jaudu un rosina uzņēmumus izmantot vienotā tirgus potenciālu. Eiropas Mikroshēmu akts ar 3,3 miljardiem EUR no ES budžeta atbalstīs investīcijas teju 43 miljardu EUR vērtībā. Ir paziņots par vairāk nekā 100 miljardiem EUR lielām publiskajām un privātajām investīcijām mikroshēmu piegādes ķēdē. Industriālās alianses⁴⁰, piemēram, nesen izveidotā Kritiski svarīgo zāļu aliance, veicina ciešāku sadarbību piegādes ķēdēs pamattehnoloģiju jomā, tādējādi veicinot ES konkurētspēju.

Jaunajā Eiropas inovācijas programmā (*NEIA*)⁴¹ ir sniegti svarīgi norādījumi un izklāstīti atbalsta pasākumi, kas atvieglos piekļuvi finansējumam, veicinās inovāciju, izmantojot regulatīvās izmēģinājuma platformas un “smilškastēs”, inovatīvus iepirkumus un talantu attīstīšanu.

Ar **svarīgiem projektiem visas Eiropas interesēs (IPCEI)** atbalsta radikālas inovācijas vai infrastruktūras projektus kritisko tehnoloģiju jomās. Līdz šim ir apstiprināti septiņi integrēti

³⁸ [Eiropas strukturālo un investīciju fondu atvērto datu portāls – Eiropas Komisija | Dati | Eiropas strukturālie un investīciju fondi \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/eu-structural-funds-portal).

³⁹ [Neto nulles emisiju industrijas akts \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/eu-structural-funds-portal).

⁴⁰ [Industriālās alianses – Eiropas Komisija \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/eu-structural-funds-portal).

⁴¹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/support-policy-making/shaping-eu-research-and-innovation-policy/new-european-innovation-agenda_lv.

IPCEI⁴², kuru valsts publiskā atbalsta vērtība ir 27,9 miljardi EUR, tādējādi atraisot vairāk nekā 50 miljardus EUR vērtas privātās investīcijas.

“Inovāciju fonds”, ko finansē no ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas ieņēmumiem, atbalsta un paplašina inovācijas neto nulles emisiju tehnoloģiju jomā, lai panāktu pilnīgu tehnoloģisko un komerciālo gatavību, un tas kļūst par galveno publisko instrumentu ES zaļā kursa industriālās stratēģijas īstenošanai. Ņemot vērā tā panākumus un to, ka plašajos uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus tiek iesniegts pārmērīgs daudzums pieteikumu, Komisija centīsies maksimāli palielināt Inovāciju fonda budžetu, pārceļot pieejamo līdzekļu saistības uz agrāku laikposmu.

Platforma “Stratēģiskās tehnoloģijas Eiropai” (STEP)⁴³ atbalstīs investīcijas kritisko tehnoloģiju izstrādei un ražošanai tīro tehnoloģiju, digitālo tehnoloģiju, progresīvo tehnoloģiju inovāciju un biotehnoloģiju nozarēs. STEP novirzīs finansējumu esošo programmu ietvaros un atbalstīs projektu īstenošanu, izmantojot topošo suverenitātes portālu. Atkarībā no dalībvalstu lēmumiem par pārplānošanu šīs iniciatīvas investīciju potenciāls varētu sasniegt desmitiem miljardus euro.

Vairāk var paveikt arī ar stratēģisko **publisko iepirkumu** palīdzību, kas veido aptuveni 14 % no ES IKP. Pašlaik publiskā iepirkuma konkursos vidiskie, sociālie un inovatīvie aspekti netiek pietiekami ņemti vērā⁴⁴. Ar jaunām iniciatīvām, piemēram, Neto nulles emisiju industrijas aktu⁴⁵, publiskā iepirkuma jomā tiek ieviesti vidiskās un sociālās ilgtspējas, kā arī noturības kritēriji. Tam preču un pakalpojumu iepirkumos kopumā vajadzētu veicināt lielāku paļaušanos uz aspektiem, kas nav saistīti ar cenu.

Vienotā tirgus turpmāka padziļināšana būtu jāpapildina ar turpmākām publiskām investīcijām galvenajās prioritārajās jomās visās dalībvalstīs — arī reģionālā līmenī, izmantojot kohēzijas politiku —, lai nodrošinātu saskanīgu izaugsmi, konkurētspēju un noturību, vienlaikus novēršot vienotā tirgus sadrumstalotību.

Lai finansētu zaļo un digitālo pārkārtošanos, ir nepieciešams stratēģiski veidots instrumentu kopums. Tādēļ ir vajadzīga plašāka un inovatīvāka finansējuma avotu izmantošana Eiropas līmenī, lai stimulētu privātās investīcijas un mazinātu to risku. Publiskais iepirkums būtu jāizmanto, lai veicinātu un atalgotu ilgtspēju, noturību, inovāciju un sociāli atbildīgu praksi.

⁴² Divi akumulatoru un bateriju jomā, divi — pusvadītāju jomā, divi — ūdeņraža ekosistēmu jomā un viens — mākoņdatošanas un perifērdatošanas tehnoloģiju jomā. Sk. arī SWD(2024) 78 2. pielikumu.

⁴³ COM(2023) 335 final.

⁴⁴ <https://www.eca.europa.eu/en/publications/SR-2023-28>. Šādus kritērijus publiskās pārvaldes iestādēm var palīdzēt īstenot Eiropas Komisijas 2021. gada norādījumu dokuments “Sociālie iepirkumi”, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767>.

⁴⁵ https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/sustainability/net-zero-industry-act_lv.

4. Pētniecība un inovācija

KPI	Apraksts	Mērķrādītājs	Jaunākā ES vērtība ⁴⁶
6. KPI. pētniecības un izstrādes izdevumi kā procenti no IKP	Kopējie pētniecības un izstrādes izdevumi (publiskie un privātie).	> 3 % pēc 2030. gada	2,2 % (2021) 2,3 % (2020)
7. KPI. Patentu pieteikumu skaits uz miljonu iedzīvotāju	Patenti atspoguļo ekonomikas spēju izmantot zināšanas un norāda uz konkurētspējas priekšrocībām, ko var iegūt, izmantojot inovāciju.	Augšupejošs	EPO-EU: 151,1 (2022) 151,75 (2021)

Eiropa ir zinātnes ģenerators, kas rada vienu piektdaļu no 10 % visvairāk citēto zinātnisko publikāciju. Tomēr tas ne vienmēr izpaužas kā komerciāla līderība (sk. 7. KPI) — bieži vien tāpēc, ka Eiropas Savienībā ir sarežģīti paplašināt uzņēmējdarbību. Ir jāpieliek lielāki pūliņi, lai atbalstītu Eiropas centienus īstenot principu “no laboratorijas uz ražotni”, piemēram, kā tas tiek darīts pusvadītāju jomā, izmantojot Eiropas Mikroshēmu aktu, veicinot sadarbību pētniecības jomā un sniedzot atbalstu, izmantojot pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa” vai programmu “Digitālā Eiropa”.

Inovācija ir plaukstošas un konkurētspējīgas ekonomikas pamatā, un 2023. gada Eiropas inovācijas rezultātu pārskatā⁴⁷ uzsvērts, ka ES inovācijas rādītāji ir uzlabojušies visā Eiropā.

ES investīcijas pētniecībā un inovācijā divdesmit gadu laikā ir palielinājušās no 1,8 % no IKP līdz 2,2 % (sk. 6. KPI), bet rādītājs attiecībā pret iepriekšējo gadu ir samazinājies un joprojām ir zemāks par 3 % mērķrādītāju,⁴⁸ turklāt to sadalījums dažādos reģionos un dalībvalstīs ir atšķirīgs. Investīciju īpatsvars pētniecībā un inovācijā joprojām ir mazāks nekā ASV (3,4 % no IKP)⁴⁹ un Ķīnā (2,4 %), kam par iemeslu jo īpaši ir pētniecības un inovācijas plaša uzņēmējdarbības sektorā⁵⁰ un stagnējošas publiskās investīcijas pētniecībā un izstrādē. Turklāt šo investīciju efektivitāti un ietekmi kavē vairāku pētniecības un inovācijas sistēmu pastāvīgās strukturālās problēmas, piemēram, vājās saiknes starp zinātni un uzņēmumiem.

⁴⁶ Izmantoti 2023. gada decembrī pieejamie dati. Informācija par ilgtermiņa tendencēm ir sniegta dienestu darba dokumenta SWD(2024) 78 1. pielikumā “Pārskats par galvenajiem darbības rādītājiem (KPI) attiecībā uz ilgtermiņa konkurētspēju”.

⁴⁷ <https://op.europa.eu/en/web/eu-law-and-publications/publication-detail/-/publication/04797497-25de-11ee-a2d3-01aa75ed71a1>.

⁴⁸ [ES ilgtermiņa konkurētspēja pēc 2030. gada | Eiropas Komisija \(europa.eu\)](https://data.europa.eu/doi/10.2760/506189).

⁴⁹ Kopējie izdevumi pētniecībai un izstrādei (procentos no IKP) un kopējais patentu pieteikumu skaits (PCT, uz vienu miljonu iedzīvotāju) pēdējās desmitgadēs ir bijuši par aptuveni par 25–40 % zemāki nekā ASV.

⁵⁰ Viens no iemesliem, kāpēc ES uzņēmējdarbības sektorā salīdzinājumā ar ASV ir zemāks investīciju apjoms pētniecībā un izstrādē, ir saistīts ar strukturālām atšķirībām pētniecības un izstrādes investīciju sektora profilā. Gan ASV, gan Ķīnā īpaši lielas investīcijas tiek veiktas pētniecībā un izstrādē tādās strauji augošās jomās kā IT/IKT un saistītie pakalpojumi, kā arī ar veselību saistītās jomās (sevišķi ASV). Turpretī ES ir līdere autobūves nozares investīcijās pētniecībā un izstrādē, un tai ir plašāks industriālais portfelis, kas investē pētniecībā un izstrādē, arī nozarēs, kas izstrādā un izmanto zaļās tehnoloģijas dekarbonizācijas un aprites ekonomikas jomā. Sīkāku informāciju sk. 2023. gada ES rezultātu pārskatā par investīcijām pētniecībā un izstrādē (Eiropas Komisija, Kopīgais pētniecības centrs, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2023), <https://data.europa.eu/doi/10.2760/506189>.

ES ir pasaules līdere tādu **tehnoloģiju izstrādē**, kas apvieno digitālās un zaļās inovācijas, un liela daļa ES patentēšanas darbību ir koncentrēta ar klimata pārmaiņu novēršanu saistīto tehnoloģiju jomā⁵¹. Digitālajā jomā vien ES daļa 2020. gadā bija 20 %, un tas ir līdzīgs īpatsvars kā ASV.

Lai palīdzētu mazināt Eiropas tirgus plaisu, kas pastāv saistībā ar finansējuma piesaisti darbības paplašināšanai, Eiropas Inovācijas padome (*EIC*) apvieno dotācijas un pašu kapitālu, lai atbalstītu daudzsoļus tehnoloģiju jaunuzņēmumus un augošus uzņēmumus. Jau ir apstiprinātas investīcijas vairāk nekā viena miljarda euro apmērā teju 200 progresīvo tehnoloģiju uzņēmumiem. Turklāt Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts ir palīdzējis mobilizēt papildu 7,3 miljardus EUR privāto investīciju jaunuzņēmumos stratēģiskās nozarēs, piemēram, bateriju un akumulatoru, ūdeņraža vai veselības jomā.

Atveseļošanas un noturības mehānisma ietvaros dalībvalstis mobilizē vairāk nekā 47 miljardus EUR investīcijām pētniecībā un inovācijā un īsteno reformas savās pētniecības un inovācijas sistēmās vēl papildus 35 miljardiem EUR, kas pieejami kohēzijas politikas ietvaros.

Neraugoties uz iepriekš minēto, kopējais ražošanas faktoru produktivitātes pieaugums ES pēdējo 30 gadu laikā ir bijis mazāk nekā puse no ASV pieauguma. Tāpēc vēl lielāka uzmanība ir jāpievērš stratēģiskajām tehnoloģijām (piemēram, tīrām tehnoloģijām, kritiski svarīgu izejvielu aizvietošanai, digitālajām tehnoloģijām, progresīviem materiāliem, progresīvām un tīrām ražošanas tehnoloģijām), tajā skaitā tehnoloģijām ar divējāda lietojuma potenciālu.

Papildus ES investīciju palielināšanai pētniecībā un inovācijā ir jāveic pasākumi, lai piešķirtu vēl lielāku prioritāti pētniecības centieniem, ņemot vērā ES ilgtermiņa konkurētspējas vajadzības, un jāstiprina pētniecības rezultātu pārvēršana praktiskos lietojumos uzņēmējdarbībā.

Ir nepieciešamas reformas, lai modernizētu pētniecības un inovācijas sistēmas un tādējādi palielinātu pētniecības un inovācijas investīciju ietekmi. Piemēram, daudzsoļas uzņēmējdarbības pamatā var būt saiknes stiprināšana starp uzņēmumiem un pētniecības struktūrām, kā arī atbalsta struktūru uzlabošana, lai rūpniecība varētu pārņemt pētniecības un inovāciju rezultātus.

ES līmenī Komisija turpinās izstrādāt un īstenot politiku, kas vērsta uz progresīvo tehnoloģiju un zaļo tehnoloģiju inovatīvu jaunuzņēmumu un augošu uzņēmumu veicināšanu, cita starpā stiprinot arī Eiropas Inovācijas padomes spējas.

5. **Enerģētika**

<i>KPI</i>	<i>Apraksts</i>	<i>Mērkrādītājs</i>	<i>Jaunākā ES</i>
------------	-----------------	---------------------	-------------------

⁵¹ [EIB 2023. gada investīciju apsekojums: pārskats par Eiropas Savienību.](#)

⁵² Izmantoti 2023. gada decembrī pieejamie dati. Informācija par ilgtermiņa tendencēm ir sniegta dienestu darba dokumenta SWD(2024) 77–78 1. pielikumā “Pārskats par galvenajiem darbības rādītājiem (*KPI*) attiecībā uz ilgtermiņa konkurētspēju”.

8. <i>KPI</i> . No atjaunīgajiem energoresursiem saražotās enerģijas īpatsvars	Atjaunīgās enerģijas ražošana (kā ierosināts Atjaunīgās enerģijas direktīvā).	45 % 2030. gadā	23,02 (2022) 21,77 % (2021)
9. <i>KPI</i> . Elektroenerģijas cenas patērētājiem, kas nav mājsaimniecības	Labu priekšstatu par enerģijas pieejamību sniedz elektroenerģijas cena industriālajiem patērētājiem.	Lejupejošs un pēc tam stabils	ES <i>IC</i> diapazons ⁵³ EUR 0,21 par kWh (2023. gada 1. pusgads) EUR 0,18 par kWh (2022. gada 1. pusgads)

ES ir pasaules mēroga līderis pārejā uz dekarbonizētu energosistēmu. 2022. gadā siltumnīcefekta gāzu emisijas bija par 32,5 %⁵⁴ mazākas nekā 1990. gadā, bet ES IKP pieauga par 67 %. Tajā pašā laikā Krievijas karš Ukrainā izraisīja enerģētikas krīzi, kas būtiski ietekmēja mājsaimniecības un Eiropas rūpniecības konkurētspēju. Kaut arī enerģijas cenas pašlaik ir samazinājušās, tās joprojām ir ievērojami augstākas par iepriekšējām ilgtermiņa tendencēm un pastāvīgi augstākas nekā konkurējošos reģionos. Savstarpēji savienotāki un integrētāki iekšējie enerģijas tirgi palīdzēs nodrošināt piekļuvi cenās ziņā pieejamai, pietiekamai, uzticamai un dekarbonizētai enerģijai.

Laikposmā no 2010. līdz 2021. gadam ES industriālo ekosistēmu emisiju apjoms kopumā samazinājās par 3 %. Tajā pašā laikposmā emisijas no ergoapgādes sektora samazinājās par 35 %⁵⁵.

ES elektroenerģijas cenas lieliem rūpniecības uzņēmumiem līdz 2021. gadam bija nedaudz zemākas nekā Japānā un Apvienotajā Karalistē, taču divreiz augstākas nekā ASV. Kopš 2021. gada un papildus šokam, ko izraisīja Krievijas agresijas karš Ukrainā, cenu starpība ar ASV ir palielinājusies, un tas kaitē ES konkurētspējai⁵⁶.

Paredzams, ka ES elektroenerģijas tirgus modeļa reforma⁵⁷ paātrinās tīras enerģijas ieviešanu, veicinot ilgtermiņa līgumus, kas nodrošina gan cenu paredzamību, gan investīciju noteiktību, tādējādi palīdzot vidējā termiņā ierobežot enerģijas ražošanas izmaksas. Pēdējo piecu gadu laikā MVU izdevumi par **energotaupības tehnoloģijām** ir palielinājušies visās industriālajās ekosistēmās un īpaši lauksaimniecības pārtikas, tekstilrūpniecības, tūrisma, kosmosa un aizsardzības nozarēs³⁴. Vēl lielākus ietaupījumus var gūt, izmantojot progresīvas ražošanas tehnoloģijas, piemēram, rūpniecisko robotiku un aditīvo ražošanu.

ES būs masveidā jāelektrificē enerģijas pieprasījums. Tas prasa lielas investīcijas dekarbonizētās tehnoloģijās. Laikposmā no 2015. līdz 2022. gadam ES iekšējās investīcijas atjaunīgajos energoresursos ir pieaugušas par 18,7 % gadā, sasniedzot 38 miljardus EUR gadā. Vēl lielāka (92 miljardi EUR) izejošā ārvalstu tiešo investīciju plūsma apliecina ES rūpniecības

⁵³ *IC* patēriņa diapazons attiecas uz vidējiem patērētājiem, kuru gada patēriņš ir no 500 MWh līdz 2000 MWh, un tas ļauj novērtēt pieejamību.

⁵⁴ 2023. gada klimatrīcības progresa ziņojums (COM/2023/650 final).

⁵⁵ Eurostat, gaisa emisiju konti, siltumnīcefekta gāzes dalījumā pa *NACE* 2. red. darbībām, ceturkšņa dati.

⁵⁶ Sk., piemēram, *Orgalim* 2023. gada rudens ekonomikas pārskatu.

⁵⁷ [ES elektroenerģijas tirgus modeļa reforma \(europa.eu\)](https://europa.eu).

līderpozīcijas šajā jomā⁵⁴. Paziņojuma par Eiropas klimata mērķrādītāju 2040. gadam ietekmes novērtējums liecina, ka 2040. gadā vairumā gadījumu ar atjaunīgo enerģiju, to papildinot ar kodolenerģiju, tiks nodrošināti vairāk nekā 90 % no ES elektroenerģijas patēriņa⁵⁸. Komisija arī izveidoja Eiropas Mazo modulāro reaktoru industriālo aliansi.

Būtiski būs arī savienot jaunus dekarbonizētas enerģijas ražošanas centrus ar jauniem patēriņa centriem. Pirmais solis šajā virzienā ir Eiropas rīcības plāns attiecībā uz tīkliem — tajā izklāstīti vairāki pasākumi, ar ko paātrināt **tīklu ieviešanu** un veicināt ātrāku atjaunīgās enerģijas integrāciju⁵⁹. Tam būtu jākalpo par pamatu turpmākai visaptverošai rīcībai, kas paātrinātu Eiropas integrētās enerģētikas infrastruktūras attīstību. Jaunās tīklu sistēmas pamatā ir arī digitalizācija⁶⁰. Lai integrētu visus (jaunos) enerģijas avotus un stabilizētu sistēmu, ir nepieciešama digitalizācija, datu piekļuve un automatizācija.

Neto nulles emisiju industrijas akts ne tikai paredz tīklu ieviešanu, bet arī stiprinās **neto nulles emisiju tehnoloģiju ražošanu ES**. Eiropas vēja enerģijas rīcības plānā ir izklāstīti ieteikumi un apņemšanās atbalstīt vēja enerģijas ražošanas jaudu Eiropā⁶¹.

ANM un plānam *REPowerEU* ir būtiska nozīme arī ES energosistēmas noturības, drošības un ilgtspējas uzlabošanā, jo īpaši izmantojot investīcijas energoefektivitātē un atjaunīgajos energoresursos un tīklos, vienlaikus veicinot enerģētiskās nabadzības izskaušanu.

⁵⁸ Turklāt dalībvalstu kodolenerģijas alianse ir paziņojusi par nodomu līdz 2050. gadam sasniegt 150 GW kodolenerģijas jaudu.

⁵⁹ COM(2023)757.

⁶⁰ COM(2022)552.

⁶¹ COM(2023)669.

Pēdējos piecos gados ES ir būtiski atjauninājusi savu enerģētikas politikas instrumentu kopumu, lai sasniegtu Eiropas zaļā kursa mērķus, arī attiecībā uz tā industriālo plānu.

Tomēr būs jādarā vairāk, lai veicinātu dekarbonizētas elektroenerģijas ieviešanu, tās integrāciju energotīklos un palielinātu neto nulles emisiju tehnoloģiju ražošanu. Viss minētais ir nepieciešams, lai samazinātu enerģijas cenas un stiprinātu Eiropas konkurētspēju.

Dalībvalstīm būtu jāsniedz ieguldījums šajās jomās, piemēram, īstenojot rīcības plānus attiecībā uz tīkliem un vēja enerģiju, Atjaunīgo energoresursu direktīvu un *SMET* darbu saistībā ar atļauju izsniegšanu un Neto nulles emisiju industrijas akta ātru īstenošanu. Dalībvalstīm būtu jāizmanto iniciatīva *STEP*, lai izmantotu visu ES instrumentu (tajā skaitā ES kohēzijas politikas fondu) potenciālu un atbalstītu galveno stratēģiski svarīgo tīras enerģijas tehnoloģiju izstrādi un ražošanu.

6. Apritīgums

KPI	Apraksts	Mērķrādītājs	Jaunākā ES
10. KPI. Materiālu apritīgas izmantošanas rādītājs	Ar materiālu apritīgas izmantošanas rādītāju mēra atgūto un ekonomikā atpakaļ ievadīto materiālu īpatsvaru no kopējā izmantoto materiālu apjoma. Aprites ekonomikas rīcības plānā noteiktais mērķrādītājs: divkārsosies salīdzinājumā ar 2020. gadu.	23,4 % līdz 2030. gadam	11,5 % (2022) 11,7 % (2021)

Eiropa pamazām attīstās apritīgākas ekonomikas virzienā. Kopš 2000. gada ES rūpniecības resursu produktivitāte⁶³ ir palielinājusies par 37 %, un tas liecina, ka materiāli ES ražošanā tiek izmantoti efektīvāk, savukārt ES materiālu pēda⁶⁴ pēdējā desmitgadē saglabājusies stabila⁶⁵. Nesen pieņemtie tiesību akti pēc to īstenošanas uzlabos apritīguma ekonomisko pamatojumu.

Lielāks apritīgums ekonomikā nozīmē mazāku primāro materiālu patēriņu, mazāk atkritumu un mazāku atkarību. Tas ir saistīts arī ar ievērojamu potenciālu kvalitatīvu darbvieta radīšanai, jo īpaši sociālajā ekonomikā. Bioekonomikai ir potenciāls dot ieguldījumu apritīguma vairošanā, piemēram, bateriju un akumulatoru materiālu jomā.

Otrreizējo izejvielu izmantošanas īpatsvars 2022. gadā ir 11,5 %, kas ir mazāk nekā puse no 2030. gadam noteiktā mērķrādītāja un liecina par ievērojamu neizmantotu potenciālu (sk. 3. attēlu un 10. KPI). Tajā pašā laikā ES rūpniecības resursu produktivitāte divdesmit gadu laikā ir palielinājusies par 37 %⁶⁶, un tagad tā ir pielīdzināma līmenim, kāds vērojams ASV, un trīs reizes lielāka nekā Ķīnā.

⁶² Izmantoti 2023. gada decembrī pieejamie dati. Informācija par ilgtermiņa tendencēm ir sniegta dienestu darba dokumenta SWD(2024) 78 1. pielikumā “Pārskats par galvenajiem darbības rādītājiem (KPI) attiecībā uz ilgtermiņa konkurētspēju”.

⁶³ Attiecība starp iekšzemes ekonomikas apjomu un iekšzemes dabas resursu izmantošanas apjomu.

⁶⁴ Kopējais iedzīvotāju patērēto izejvielu daudzums — tas ietver ES ražošanā izmantotos materiālus, pieskaitot importā iekļautos materiālus un atņemot eksportā iekļautos materiālus.

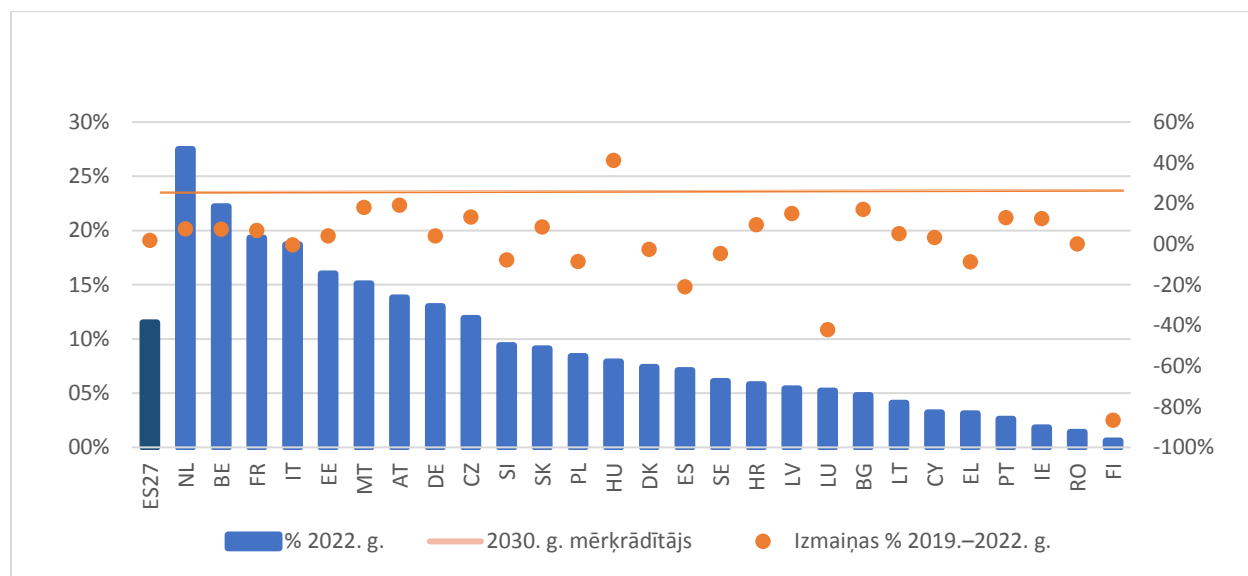
⁶⁵ [Eiropas materiālu pēda \(europa.eu\)](https://europea.eu).

⁶⁶ Eurostat: [Materiālu plūsmas konti un resursu produktivitāte – Statistika \(europa.eu\)](https://eurostat.eu).

Galvenie šķēršļi aprītīgumam ir **neilgtspējīgs patēriņš** un ar to saistītā ražošana⁶⁷. Tikai 20 % MVU izmanto reciklētos materiālus un tikai 11 % izmanto aprītīgu materiālu uzņēmējdarbības modeļus⁶⁸.

Nesen pieņemtie vai politiski saskaņotie tiesību akti rada **pārliecinošu ekonomisko pamatojumu lielākam aprītīgumam ES**. Attiecībā uz ieguves posmu **Eiropas Kritiski svarīgo izejvielu akts** paredz, ka līdz 2030. gadam Savienības reciklēšanas jaudai būtu jāsedz 25 % no Savienības stratēģisko izejvielu gada patēriņa. Produktu līmenī **Ilgtspējīgu produktu ekodizaina regula** ļaus izstrādāt īpašus aprītīguma kritērijus ES tirgū laistajām produktu kategorijām⁶⁹. Tas palīdzēs novērst vienotā tirgus sadrumstalotību, ko rada atšķirīgie valstu noteikumi produktu ilgtspējas jomā. Digitālā produkta pase atvieglās informācijas apmaiņu piegādes ķēdēs. Tiks pastiprināta tirgus uzraudzība, lai novērstu piemērojamo ekodizaina prasību izpildes trūkumu, jo īpaši attiecībā uz importētiem produktiem. Jau tagad **ES tiesiskais regulējums par baterijām**⁷⁰ sekmē bateriju ražošanas vērtības ķēžu aprītīgumu. Līdztekus tam joprojām ir jānovērš daži šķēršļi, lai veicinātu lielāku aprītīgumu, piemēram, saistībā ar atkritumu definīciju. Patērētāju līmenī Direktīva par patērētāju iespēcināšanu zaļās pārkārtošanās procesam un Zaļuma norāžu direktīva palīdz patērētājiem noteikt uzticamus un ilgtspējīgus produktus.

3. attēls. Materiālu aprītīgas izmantošanas rādītājs (otrrreizēju materiālu izmantojums % no kopējā materiālu izmantojuma)

Avots: Eurostat.

Nesen pieņemtie tiesību akti palielinās aprītīgumu ES. Tomēr, lai nodrošinātu, ka aprites ekonomika darbojas rezultatīvi, dalībvalstīm jāstrādā, lai stiprinātu ar aprītīgumu saistīto produktu regulatīvo prasību tirgus uzraudzību. Turklāt dalībvalstis varētu veicināt ilgtspējīgu

⁶⁷ [Ilgtspējīga un aprītīga patēriņa nosacījumi un veidi Eiropā — Eiropas Vides aģentūra \(europa.eu\)](#).

⁶⁸ Sk. apsekojumu par industriālajām ekosistēmām 6. pielikumā.

⁶⁹ Ilgtspējīgu produktu ekodizaina regula (COM/2022/142).

⁷⁰ Regula (ES) 2023/1542.

materiālu patēriņu, atbalstot otrreizēju materiālu izmantošanu rūpniecībā (uzņēmumu industriālā simbioze) un koplietošanas ekonomikas platformas, kurās varētu savietot reciklējamo/atkalizmantojamo atkritumu piedāvājumu un pieprasījumu. Turklāt ir svarīgi integrēt aprites ekonomiku, veicinot pētniecību un inovāciju, pārkvalificējot darbaspēku un pilnveidojot tā prasmes, kā arī mērķtiecīgi izmantojot finanšu instrumentus.

7. Digitalizācija

KPI	Apraksts	Mērķrādītājs	Jaunākā ES vērtība ⁷¹
11. KPI. MVU digitālā intensitāte	ES uzņēmumi ar digitālo intensitāti vismaz pamatlīmenī (īpatsvars) Pamatlīmenis ietver vismaz četras no divpadsmit atlasītām digitālajām tehnoloģijām (piemēram, jebkuras MI tehnoloģijas izmantošana, e-komercijas pārdošanas konts, kas veido vismaz 1 % no kopējā apgrozījuma), kā noteikts Digitālās desmitgades politikas programmā.	90 % līdz 2030. gadam	69,30 % (2022) 61,36 % (2021)
12. KPI. Digitālo tehnoloģiju ieviešana uzņēmumos	To Eiropas uzņēmumu īpatsvars, kas izmanto mākoņdatošanas pakalpojumus, lielos datus un/vai mākslīgo intelektu. Digitālās desmitgades politikas programmā noteiktais mērķrādītājs.	75 % līdz 2030. gadam	Mākoņdatošanas pakalpojumi: 34 % (2021) Lielie dati: 14 % (2020) Mākslīgais intelekts: 8 % (2021)

Digitālo tehnoloģiju izvērsana un ieviešana, kā arī vispārēja ekonomikas digitalizācija ir būtiski konkurētspējas un suverenitātes faktori. Pašlaik ir ieviesti vairāki finansēšanas instrumenti un likumdošanas iniciatīvas, lai veicinātu uzņēmumu digitalizāciju un ES informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozares konkurētspēju. Lai paātrinātu digitālo pārveidi, novērstu investīciju trūkumu un stiprinātu digitālās spējas saskaņā ar Digitālās desmitgades politikas programmu, būs jāturpina un jāpastiprina kopīgie centieni.

Neraugoties uz ES stiprajām pusēm konkrētās digitālo tehnoloģiju jomās (piemēram, saistībā ar progresīvās ražošanas tehnoloģijām un pusvadītāju ražošanas iekārtām), ES daļa pasaules informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) tirgū pēdējos desmit gados ir krasī samazinājusies, proti, no 21,8 % 2013. gadā līdz 11,3 % 2022. gadā, savukārt ASV daļa ir attiecīgi palielinājusies no 26,8 % līdz 36 %⁷².

Digitālās desmitgades politikas programma⁷³ ir sadarbībā balstītas pārvaldības sistēma starp ES un valstu iestādēm nolūkā atbalstīt konkrētu 2030. gada mērķu un mērķrādītāju sasniegšanu. Tie ir vērsti uz četrām jomām: digitālās prasmes; digitālā infrastruktūra; uzņēmumu digitalizācija, cita starpā izmantojot tādas progresīvas tehnoloģijas kā mākslīgais intelekts (MI), mākoņpakalpojumi un lielo datu analīze; kā arī sabiedrisko pakalpojumu digitalizācija. Pirmajā

⁷¹ Izmantoti 2023. gada decembrī pieejamie dati. Informācija par ilgtermiņa tendencēm ir sniegta dienestu darba dokumenta SWD(2024) 78 1. pielikumā "Pārskats par galvenajiem darbības rādītājiem (KPI) attiecībā uz ilgtermiņa konkurētspēju".

⁷² [IKT globālā tirgus daļa pasaulē 2023. gadā | Statista](#).

⁷³ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums (ES) 2022/2481 (2022. gada 14. decembris).

ziņojumā par stāvokli digitālajā desmitgadē⁷⁴ uzsvērta **nepieciešamība paātrināt un padziļināt kopīgos centienus**, lai īstenotu mūsu ieceres pusvadītāju jomā, uzlabotu digitālās prasmes un sekmētu Eiropas uzņēmumu digitālo pārveidi.

Digitālo spēju, infrastruktūras un digitālās pārkārtošanās procesam nepieciešamo prasmju stiprināšanu atbalsta vairāki ES finansēšanas instrumenti. Piemēram, programma *DIGITAL* (kopā ar pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa”) ir palīdzējusi ES kļūt par pasaules līmeņa līderi augstas veiktspējas datošanas jomā un nodrošina stratēģisku finansējumu mākslīgā intelekta, progresīvu digitālo prasmju, kibernetikas un digitālo risinājumu ieviešanas projektiem publiskās pārvaldes iestādēm un uzņēmumiem.

Ģeneratīvā MI revolucionārā parādīšanās rada unikālas iespējas tirgū, kur laikposmā no 2023. līdz 2030. gadam prognozētā gada izaugsme pārsniedz 24,4 %⁷⁵. Lai veicinātu inovācijas MI jomā, Mākslīgā intelekta akts nodrošina stabilu, paredzamu un samērīgu tiesisko regulējumu MI izstrādātājiem, veicinot iedzīvotāju un uzņēmumu uzticēšanos lietojumiem, kuros tiek izmantots MI, un tādējādi sekmējot to ieviešanu ES.

Turklāt, papildinot tiesisko regulējumu ar MI jaunuzņēmumu un inovāciju paketi⁷⁶, Eiropa kļūs par inovāciju ģeneratoru uzticamu MI risinājumu radīšanai. Balstoties uz Eiropas Augstas veiktspējas datošanas kopuzņēmuma (*EuroHPC*) infrastruktūru, tā veido “MI fabrikas”, kurās apvienotas mākslīgā intelekta galvenās sastāvdaļas — dati, datošana, algoritmi un talanti — un kuras izmantot kā vienas pieturas aģentūras MI jaunuzņēmumiem, lai apmācītu un izstrādātu lielus MI modeļus. Turklāt tā MI jaunuzņēmumiem un pētniekiem palīdz veidot saiknes ar industriālajiem lietotājiem, veicinot inovatīvus ģeneratīvā MI lietojumus 14 Eiropas industriālajās ekosistēmās.

Jau ir sākti citi ES politikas pasākumi, kuru mērķis ir **veidot iekšzemes spējas** citu transversālu digitālo tehnoloģiju jomā, un tie ir vērsti uz **stratēģisko atkarību** mazināšanu attiecībā uz mikroshēmām un mākoņpakalpojumiem⁷⁷. **Mikroshēmu akts** palielinās ES ražošanas jaudu⁷⁸, lai līdz 2030. gadam nodrošinātu, ka supermodernu pusvadītāju ražošanas apjoms Eiropā vērtības izteiksmē atbilst vismaz 20 % pasaules ražošanas apjoma. **IPCEI mikroelektronikas un nākamās paaudzes mākoņtehnoloģiju infrastruktūras un pakalpojumu jomā** mobilizē lielos uzņēmumus un jaunuzņēmumus investēt lielās, inovatīvās rūpnieciskās jaudās⁷⁹ un attīstīt sadarbībspējīgu un atklāti pieejamu Eiropas datu apstrādes ekosistēmu.

Būtiski palielināt darba ražīgumu visā ekonomikā var **digitālo tehnoloģiju ieviešana ES uzņēmumos**. 2022. gadā digitālā intensitāte vismaz pamatlīmenī bija 69 % ES MVU, turpretī

⁷⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2023-report-state-digital-decade>. Tas ir visaptverošs satvars, kas virza un koordinē visas ar digitālo jomu saistītās darbības, izmantojot rūpniecības politikas pieeju. Jo īpaši ar to nosaka un uzrauga digitālās desmitgades mērķrādītāju sasniegšanu kā izmērāmus mērķus savienojamības, digitālo prasmju, digitālās uzņēmējdarbības un digitālo publisko pakalpojumu jomā.

⁷⁵ *Association for Computing Machinery, TechBriefs*, 2023. gada vasara / 8. izdevums - [3626110 \(acm.org\)](https://www.acm.org/publications/techbriefs).

⁷⁶ [Komisija nāk klajā ar mākslīgā intelekta inovācijas paketi, lai atbalstītu mākslīgā intelekta jaunuzņēmumus un MVU | Eiropas digitālās nākotnes veidošana \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/digital-affairs/en/news/commission-launches-digital-act).

⁷⁷ Dienestu darba dokuments “Stratēģiskās atkarības un jaudas” (SWD(2021)352), kas pievienots paziņojumam “2020. gada Jaunās industriālās stratēģijas atjaunināšana: veidojot spēcīgāku vienoto tirgu Eiropas atveseļošanai”.

⁷⁸ Līdz 2030. gadam ir plānots atvērt un sākt ekspluatēt jau 14 jaunas mikroshēmu ražotnes.

⁷⁹ Tajā skaitā svarīgākās izejvielas, iekārtas, pusvadītāja plāksnes, pētniecība, pirmražošana un projektēšana.

digitālās desmitgades attiecīgais mērķrādītājs 2030. gadam ir 90 % (sk. 11. *KPI*). To ES uzņēmumu (ar 10 vai vairāk darbiniekiem) daļa, kuri ir ieviesuši digitālās tehnoloģijas, 2020. gadā bija 14 % lielo datu jomā, 34 % mākoņdatošanas jomā un 8 % MI jomā 2021. gadā, salīdzinot ar 2030. gada mērķrādītāju, kas paredz, ka 75 % uzņēmumu izmanto vismaz vienu no šīm tehnoloģijām (sk. 12. *KPI*). Digitālo tehnoloģiju jaunuzņēmumi ir ļoti aktīvi lielākajā daļā industriālo ekosistēmu, no kurām vislielāko īpatsvaru veido veselības, mobilitātes, kultūras un radošās nozares³⁴. Daudzi no šiem jaunuzņēmumiem piedāvā pamata digitālos risinājumus, piemēram, tiešsaistes tirdzniecības vietas vai programmatūras pakalpojumus, kas veicina ekosistēmu pārveidi.

ES uzņēmumu (jo īpaši MVU) un publisko pakalpojumu digitalizācija virzās uz priekšu, taču dažās jomās rezultāti joprojām ir daudz zemāki par digitālās desmitgades mērķrādītājiem un mērķiem 2030. gadam. Lai to risinātu, ES un dalībvalstīm būtu pilnībā jāīsteno digitālās desmitgades politikas programma.

Lai mazinātu stratēģisko atkarību un veicinātu konkurētspēju, ES jau ir veikusi dažādus politikas pasākumus, palielinot investīcijas stratēģiskās tehnoloģijās, piemēram, pusvadītāju, mākoņpakalpojumu, MI un augstas veiktspējas datošanas jomā. Lai šie politikas virzieni būtu rezultatīvi, dalībvalstīm ir jāpielāgo stratēģijas, kas vērstas uz rūpnieciskās jaudas veidošanu attiecīgajās jomās.

8. Izglītība un prasmes

<i>KPI</i>	Apraksts	Mērķrādītājs	Jaunākā ES vērtība ⁸⁰
13. <i>KPI</i> . Pieaugušo dalība izglītībā un apmācībā katru gadu (vidēji vīriešiem un sievietēm)	Lielāka līdzdalība apmācībā liecinās par labu progresu ilgtspējīgas konkurētspējas prasmju pilnveidē (mērķrādītājs, kas iekļauts Portu samita mērķrādītājos, sociālajā pilārā).	60 % līdz 2030. gadam	37,4 % (2016) Pamatojoties uz pieaugušo izglītības apsekojumu, kas iepriekš tika veikts reizi sešos gados.
14. <i>KPI</i> . Pieaugušo nodarbinātības līmenis	Nodarbinātības līmeņa palielināšana veicina sociāli ilgtspējīgu konkurētspēju (mērķrādītājs, kas iekļauts Portu samita mērķrādītājos, sociālajā pilārā).	78 % līdz 2030. gadam	74,6 % (2022) 73 % (2021)
15. <i>KPI</i> . IKT speciālisti (vidējais sieviešu un vīriešu skaits, % no nodarbināto skaita)	Ar šo rādītāju, kas ir viens no Digitālās desmitgades politikas programmas mērķrādītājiem, mēra progresu virzībā uz vispusīgu darbaspēku, kas specializējies digitālo tehnoloģiju izstrādē un ieviešanā.	20 miljoni līdz 2030. gadam (t. i., aptuveni 10 % no kopējā nodarbinātības līmeņa)	9,4 miljoni (2022) 8,9 miljoni (2021) Procentuālā daļa no kopējās nodarbinātības: 4,6 % (2022) 4,5 % (2021)
15.a <i>KPI</i> (potenciāls rādītājs): vidējie pārbaužu rezultāti 15 gadus vecu bērnu vidū (<i>PISA</i>)	<i>PISA</i> ir ESAO Starptautiskā skolēnu novērtēšanas programma. <i>PISA</i> novērtē 15 gadus vecu skolēnu spējas izmantot lasīšanas, matemātikas un	Augšupejošs	<i>Matemātika</i> : 474 (2022) 492 (2018)

⁸⁰ Izmantoti 2023. gada decembrī pieejamie dati. Informācija par ilgtermiņa tendencēm ir sniegta dienestu darba dokumenta SWD(2024) 78 1. pielikumā “Pārskats par galvenajiem darbības rādītājiem (*KPI*) attiecībā uz ilgtermiņa konkurētspēju”.

dabaszinātņu zināšanas un prasmes, lai risinātu reālās dzīves problēmas.

Lasīšana:

475 (2022)

488 (2018)

Dabaszinātnes:

484 (2022)

488 (2018)

Nodarbinātības līmenis 2022. gadā ir 74,6 %, un ES ir uz pareizā ceļa, lai sasniegtu savu 2030. gada mērķrādītāju (78 %). Tomēr trīs ceturtdaļas MVU pašlaik saskaras ar darbaspēka un prasmju trūkumu, un šī problēma ir sāktā risināt ar Prasmju pilnveides paktu un darbaspēka mobilitātes veicināšanas pasākumiem. Darbaspēka piesaistīšanas un noturēšanas galvenie faktori ir kvalitatīvu darbvietu pieejamība, dzimumu nelīdztiesības novēršana un vienlīdzīgu iespēju veicināšana visiem. Prasmīgs darbaspēks ir galvenais konkurētspējas faktors, jo jāņem vērā pašreizējās demogrāfiskās pārmaiņas⁸¹.

Zaļā un digitālā pārkārtošanās rada **pieprasījumu pēc jaunām prasmēm**, kam nepieciešama darbaspēka prasmju pilnveide un pārkvalifikācija. Piemēram, ēku renovācijas nozarē 35–45 % no darbaspēka būs jāapmāca energoefektivitātes jautājumos⁸². Ļoti pieprasītas ir IKT prasmes, lai gan konkrētās vajadzības dažādās ekosistēmās ievērojami atšķiras (sk. 4. attēlu). IKT speciālistu skaits 2022. gadā ir sasniedzis 9,4 miljonus, kas ir 4,6 % no kopējā nodarbināto skaita un virzās uz 2030. gada mērķrādītāju, proti, 20 miljoni speciālistu (sk. 15. KPI). No otras puses, ES tikai aptuveni trešdaļa pieaugušo katru gadu piedalās mācību pasākumos (sk. 13. KPI). Turklāt 2022. gadā, salīdzinot ar 2018. gadu, ES 15 gadus veco jauniešu vidējie rezultāti ir pasliktinājušies visās disciplīnās, un šajā ziņā ES pārspēj tās galvenie konkurenti. Tas liecina, ka Eiropa saskaras ar problēmu saistībā ar jauniešu nodrošināšanu ar pamatprasmēm.

⁸¹ Paziņojums “Demogrāfiskās pārmaiņas Eiropā: rīkkopa rīcībai” (COM(2023) 577 final).

⁸² ETUC, pētījums “Skills and Quality Jobs in Construction”: [230630 - jtc study report may 2023.pdf \(ituc-csi.org\)](#).

4. attēls. To darba sludinājumu tiešsaistē procentuālais īpatsvars, kuros pieprasītas vismaz vidējas vai padziļinātas digitālās prasmes, ES27.

Avots: *Technopolis Group* analīze, kas balstīta uz *Cedefop Skillovate* datiem, Eiropas Industriālo ekosistēmu pārraudzības instrumenta (EMI) 2023. gada projekta vajadzībām.

ES rīcībā ir politikas instrumenti šo problēmu risināšanai⁸³. Kohēzijas finansējums un jo īpaši Eiropas Sociālais fonds plus (ESF+)⁸⁴ atbalsta valstu **investīcijas cilvēkkapitālā**. Izmantojot **Prasmju pilnveides paktu** un īpašas partnerības, kas izveidotas katrā no 14 industriālajām ekosistēmām, ES palīdz pilnveidot prasmes un pārkvalificēt miljoniem darba ņēmēju visās industriālajās ekosistēmās. 1500 ekonomikas un sociālo partneru apņēmas līdz 2030. gadam pārkvalificēt 10 miljonus darbinieku un pilnveidot viņu prasmes, un jau ir izstrādātas vairāk nekā 15 000 mācību programmu. Turklāt saskaņā ar Neto nulles emisiju industrijas aktu Komisija atbalsta **prasmju akadēmiju izveidi**, lai palielinātu neto nulles emisiju tehnoloģiju un tām nepieciešamo izejvielu ražošanu un uzstādīšanu⁸⁵. Papildus tam tehniskā atbalsta instruments palīdz dalībvalstīm izstrādāt un īstenot strukturālās reformas, lai veicinātu iedzīvotāju prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju un uzlabotu jauniešu prasmes. Talantu veicināšanas mehānisms⁸⁶

⁸³ Piemēram, Mācību laboratorija investēšanai kvalitatīvā izglītībā un apmācībā palīdz dalībvalstīm apzināt politikas jomas, kas ir īpaši iedarbīgas, lai veicinātu pamatprasmju un padziļināto prasmju pilnveidi.

⁸⁴ 2021.–2017. gada plānošanas periodā ESF+ investīcijām izglītībā un prasmēs vajadzētu sasniegt vairāk nekā 42 miljardus EUR (kopējais budžets), no kuriem vairāk nekā 15 miljoni EUR paredzēti pieaugušo izglītībai. Valstu plānos par ESF+ vai Atveseļošanas un noturības mehānisma resursu izmantošanu ir iekļauti daudzi pasākumi darbaspēka pārkvalifikācijai; aptuveni pusei dalībvalstu tie ietver arī rīcību individuālo mācību kontu shēmu izveidei, īstenojot Padomes 2022. gada jūnija ieteikumu.

⁸⁵ Prasmju akadēmijas izstrādā mācību programmas, ko piedāvā izglītības un apmācības pakalpojumu sniedzējiem dalībvalstīs. Pamatojoties uz esošo modeli bateriju un akumulatoru nozarē, šo akadēmiju mērķis ir trīs gadu laikā pēc to izveides katrā no tām apmācīt 100 000 izglītojamo. Turklāt Kiberprasmju akadēmija apvienos esošās iniciatīvas kiberprasmju jomā un uzlabos to koordināciju, lai novērstu kibertalantu trūkumu. [Kiberprasmju akadēmija | Digitālo prasmju un darbvietu platforma \(europa.eu\)](https://europa.eu/kiberprasmju-akademija).

⁸⁶ [harnessing-talents-regions_en.pdf \(europa.eu\)](https://europa.eu/harnessing-talents-regions_en.pdf).

atbalsta ES reģionus, kurus skārusi straujāka darbspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanās.

Prasmju trūkumu var palīdzēt mazināt **darba ņēmēju mobilitāte** vienotajā tirgū⁸⁷. Tomēr pagaidām tas attiecas uz salīdzinoši nelielu skaitu ES darba ņēmēju (3,8 %⁸⁸) un ir daudz vairāk izplatīts augstprasmīgu darba ņēmēju vidū. Tikai 14 % ES MVU (salīdzinājumā ar 30 % lielo uzņēmumu) ir mēģinājuši pieņemt darbā darbiniekus no citām ES dalībvalstīm⁸⁹. Darbaspēka mobilitāti bieži kavē regulatīvās vai administratīvās prasības, tāpēc tās jāvienkāršo. Pārvietojoties darba meklējumos, ES pilsoņi saskaras ar atšķirīgu reģistrācijas praksi vietējās iestādēs un atšķirīgu piekļuvi valsts IT sistēmām⁹⁰. Lielākajā daļā dalībvalstu **profesionālo kvalifikāciju atzīšanas** līmenis, lai iegūtu reglamentētu profesiju citā dalībvalstī, ir samērā augsts, taču dažās profesijās un valstīs vēl aizvien pastāv ierobežojošas prasības attiecībā uz kvalifikācijām un ilgstošas procedūras⁹¹. Lai atvieglotu **darba ņēmēju** piesaistīšanu **no trešām valstīm**, Komisijas prasmju un talantu mobilitātes paketē⁹² ir iekļauti ieteikumi dalībvalstīm par to, kā atvieglot trešo valstu valstspiederīgo kvalifikāciju atzīšanu⁹³, un priekšlikums regulai par ES talantu fonda izveidi⁹⁴.

Turpinot 2024. gada 31. janvārī notikušā Valdušes sociālo partneru samitā iesākto, Komisija sadarbībā ar sociālajiem partneriem līdz 2024. gada pavasarim nāks klajā ar rīcības plānu, kā risināt darbaspēka un prasmju trūkuma problēmu.

⁸⁷ Eiropas Komisija (2023), publikācija “Employment and Social Developments in Europe”.

⁸⁸ [Darbaspēka mobilitāte un atbilstība pāri robežām | Vienotā tirgus rezultātu pārskats \(europa.eu\)](#). Turklāt izrādās, ka tikai 17 % ES pilsoņu kādreiz ir dzīvojuši [vai strādājuši citā valstī \(sk. Eiropas Komisija \(2022\), Eiroparometrs Nr. 528 “Intra-EU mobility after pandemic”\)](#).

⁸⁹ Eiropas Komisija (2023), Eiroparometra zibensaptauja Nr. 537 “SMEs and skills shortages”.

⁹⁰ Eiroparometra zibensaptauja Nr. 529 “European Year of Skills: Skills shortages, recruitment and retention strategies in small and medium-sized enterprises Report”.

⁹¹ [Piekļuve pakalpojumiem un pakalpojumu tirgiem | Vienotā tirgus rezultātu pārskats \(europa.eu\)](#).

⁹² Paziņojums par prasmju un talantu mobilitāti (COM(2023) 715).

⁹³ C(2023) 7700 final.

⁹⁴ COM(2023) 716 final.

Progresu izglītības un apmācības saskaņošanā ar prasmju pieprasījumu var veicināt ar rezultatīvāku un mērķtiecīgāku ES līdzekļu izmantošanu investīcijām izglītībā un prasmēs valsts līmenī, piemēram, lai atbalstītu pasākumus saskaņā ar Prasmju pilnveides paktu un neto nulles emisiju prasmju akadēmijām.

Turklāt darba ņēmēju un pakalpojumu sniedzēju mobilitāti varētu veicināt, nosakot samērīgas piekļuves prasības reglamentētām profesijām, atvieglojot profesionālo kvalifikāciju atzīšanu un vienkāršojot un digitalizējot reģistrācijas praksi pilsoņiem, kas pārceļas uz citu dalībvalsti.

9. Tirdzniecība un atvērta stratēģiskā autonomija

KPI	Apraksts	Mērkrādītājs	Jaunākā ES vērtība ⁹⁵
16. KPI. Tirdzniecība ar pārējo pasauli (kā daļa no IKP)	Tirdzniecība ar pārējo pasauli (kā daļa no IKP)	Augšupejošs	17,6 % precēm (2022) 14,8 % precēm (2021) 7,7 % pakalpojumiem (2022) 6,9 % pakalpojumiem (2021)
16.a KPI (potenciāls rādītājs): Preču un pakalpojumu eksports kā daļa no pārējās pasaules importa	ES, Apvienotās Karalistes, ASV, Japānas un Ķīnas preču un pakalpojumu eksports kā attiecīgā daļa no pārējās pasaules importa.	Stabils vai augšupejošs	16,2 % precēm (2022) 16,4 % precēm (2021) 33,1 % pakalpojumiem (2022) 35,2 % pakalpojumiem (2021)

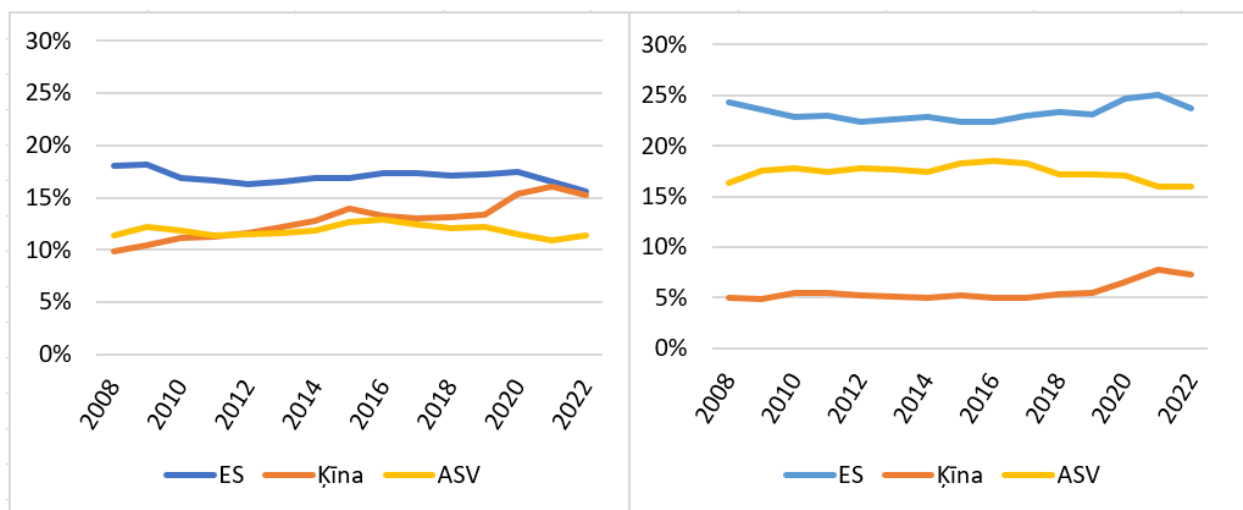
Tirdzniecībai ir būtiska nozīme ES ilgtermiņa konkurētspējas nodrošināšanā. Tā veicina efektivitāti un inovāciju, kā arī paver jaunus tirgus ES uzņēmējiem. ES ekonomiskais un politiskais spēks izriet no tās kā pasaulē lielākās tirgotājas un ieguldītājas pozīcijām — tā ir pasaulē lielākā eksportētāja, kas veido 16 % no pasaules eksporta. ES ir atvērtas un uz noteikumiem balstītas tirdzniecības veicinātāja un pati veiksmīgi attīstītās šādas tirdzniecības apstākļos. Tajā pašā laikā jaunie riski, ko rada pieaugošā ģeopolitiskā spriedze, negodīga tirdzniecības prakse un asimetriskas atkarības, ir bijuši par iemeslu tam, ka ES ir īstenojusi jaunus pasākumus, veicinot piegāžu dažādošanu, stiprinot tirdzniecības un investīciju saiknes, kā arī pastiprinot ražošanas jaudas kritiskās jomās. ES arī izmanto savus tirdzniecības aizsardzības instrumentus un papildina to klāstu, lai aizsargātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus ES uzņēmumiem.

Tirdzniecībai ir būtiska nozīme ES ilgtermiņa konkurētspējas nodrošināšanā. Ārpus ES preču un pakalpojumu tirdzniecība 2022. gadā veidoja attiecīgi 18 % un 8 % no ES IKP. ES ir **lielākā eksportētāja pasaulē** (16 % no visu valstu importa, līdzīgi kā Ķīnai un ievērojami apsteidzot ASV). Īpaši labi rezultāti ES ir pakalpojumu jomā (sk. 5. attēlu) un saistībā ar augsto tehnoloģiju

⁹⁵ Izmantoti 2023. gada decembrī pieejamie dati. Informācija par ilgtermiņa tendencēm ir sniegta dienestu darba dokumenta SWD(2024) 78 1. pielikumā “Pārskats par galvenajiem darbības rādītājiem (KPI) attiecībā uz ilgtermiņa konkurētspēju”.

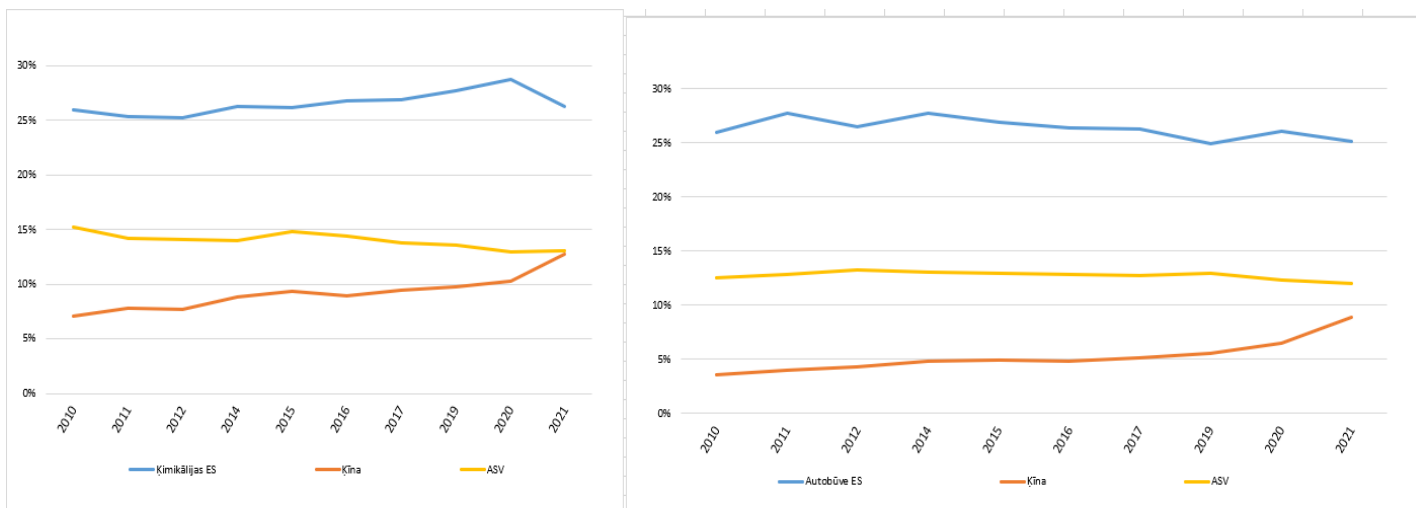
eksportu (23 %), lai gan šī daļa pēdējos desmit gados ir pakāpeniski samazinājusies⁹⁶. ES globālajā eksportā dominē arī vairākās ražošanas nozarēs, piemēram, ķīmikāliju un automobiļu tirgos (sk. 6. attēlu), kur tomēr jaunākās norises, galvenokārt enerģētikas krīze un Ķīnas straujā izaugsme tīro tehnoloģiju tirgos, ir izraisījušas tirgus daļas samazināšanos. Faktiski vairāku dzinējfaktoru (augstākas enerģijas izmaksas ES) un pievilcējfaktoru (ļoti pievilcīgi investīciju nosacījumi trešās valstīs) kopums varētu negatīvi ietekmēt investīcijas, kas Eiropā nepieciešamas sekmīgai zaļās un digitālās pārkārtošanās norisei.

5. attēls. Daļa no pasaules eksporta: kopā (kreisā puse); pakalpojumi (labā puse)

Avots: Eiropas Komisija, pamatojoties uz PTO (Pasaules Tirdzniecības organizāciju).

6. attēls. Daļa no pasaules eksporta: ES, Ķīna, ASV (%): ķīmikālijas (kreisā puse); autobūves nozare (labā puse)

Avots: Eiropas Komisija, pamatojoties uz PTO.

⁹⁶ [Ekonomiskā noturība | Vienotā tirgus rezultātu pārskats \(europa.eu\)](https://economy.ec.europa.eu/economy-facts/economy-facts_en).

Covid-19 pandēmijas izraisītā krīze un Krievijas iebrukums Ukrainā ir atklājuši vienotā tirgus neaizsargātību pret piegādes ķēdes traucējumiem, un tādēļ bija nepieciešama drosmīga rīcība, tajā skaitā savstarpības pasākumi, kopīgi iepirkumi un diversificēta piegāde⁹⁷. Būtiska nozīme Eiropas pircēju pieprasījuma apvienošanā un gāzes piegāžu nodrošināšanā Eiropai no starptautiskajiem ražotājiem un piegādātājiem ir bijusi ES Enerģijas platformai. To varētu izmantot kā modeli stratēģisko preču — arī ūdeņraža — un kritiski svarīgo izejvielu kopīga iepirkuma organizēšanai.

Pēdējās divās desmitgadēs ir palielinājusies ES **atkarība no Ķīnas**. Eksporta kontrole, ko Ķīna nesen ieviesusi saistībā ar galliju, ģermāniju un mākslīgā grafīta produktiem, liecina par riskiem, kas saistīti ar tālejošu ekonomisko atkarību no viena piegādātāja, kas nav ES piegādātājs. Šajā kontekstā Komisija izstrādā un īsteno riska mazināšanas stratēģiju attiecībā uz Ķīnu.

Reaģējot uz Eiropadomes 2020. gada oktobra lūgumu, Komisija ir apzinājusi un sākusi ES **stratēģiskās atkarības**⁹⁸ novērst. Stratēģiskās atkarības veido aptuveni 9,2 % no kopējā importa no trešām valstīm, un 40 % no konstatētajiem gadījumiem⁹⁹ ir vērojami atteices kritiskie elementi (*SPOF*). Atkarības no ārvalstīm ietekmē arī tādas svarīgas nozares kā kosmosa un aizsardzības nozare, tāpēc nepieciešams palielināt šo tirgu integrāciju ES iekšienē.

Vairākas **trešās valstis** ir veikušas pasākumus, lai mazinātu savu atkarību un veicinātu kreditēšanu un investīcijas stratēģiskās nozarēs¹⁰⁰. Ķīna, pateicoties valsts subsīdijām valsts uzņēmumiem, atbalsta programmām, valdības ieguldījumu fondiem un tirdzniecības praksei, pašlaik ieņem līderpozīcijas tīro tehnoloģiju tirgū. Ķīnas paziņoto investīciju apjoms pārsniedz 280 miljardus USD, un tas rada jaudas pārpalikumus un cenu spiedienu, kas var apdraudēt citu rūpniecības nozaru ekonomisko izdevīgumu. Ar Inflācijas samazināšanas likumu (*Inflation Reduction Act — IRA*) ASV ir pastiprinājušas savus centienus cīnīties pret klimata pārmaiņām. ASV pieeja ir balstīta uz subsīdijām, kas paredzētas, lai radītu neto nulles emisiju tehnoloģiju iekšzemes ražošanas bāzi. Daži *IRA* elementi (jo īpaši attiecībā uz diskriminējošu saturu, montāžas prasībām un ražošanas subsīdijām) ir radījuši bažas ES un citiem starptautiskajiem partneriem¹⁰¹. Piemēram, *IRA* nodokļu kredīti palielina vietējo akumulatoru bloku ražošanas izmaksu priekšrocības par 25–30 % no kopējām ražošanas izmaksām¹⁰².

⁹⁷ [Plāns REPowerEU \(europa.eu\)](#).

⁹⁸ Iekšējā tirgus, rūpniecības, uzņēmējdarbības un MVU ģenerāldirektorāts, Eiropas Komisija; SWD(2021)352 “Strategic dependencies and capacities”; SWD(2022) 40 final “EU strategic dependencies and capacities: second stage of in-depth review”; *Single Market Economic Papers*, Nr. 14. [Uzlabota metodika ES stratēģiskās atkarības un neaizsargātības uzraudzībai – Eiropas Komisija \(europa.eu\)](#).

⁹⁹ *SPOF* risks ir atkarīgs no divām produkta īpašībām: 1) centrāla mezgla esība pasaules tirdzniecības tīklos attiecībā uz konkrēto produktu un 2) pasaules eksporta liela koncentrācija vienā valstī. Aprēķināto globālo *SPOF* risku iegūst, apvienojot šos divus rādītājus. Sīkāku informāciju skatīt *Single Market Economic Papers* Nr. 14 publikācijas (atsauce dota iepriekš) 18. lpp.

¹⁰⁰ Pārskats par galveno starptautisko partneru noturības veicināšanas pasākumiem ir sniegts šā paziņojuma 5. pielikumā (SWD(2024) 78).

¹⁰¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/ip_23_5245.

¹⁰² *Deloitte* (2023), “Sustainability & Climate IRA and the net-zero race – How EU industrial policy should respond”, 11. lpp.

Lai risinātu šādas problēmas, ES ir izstrādājusi savu instrumentu kopumu, apvienojot centienus dažādot piedāvājumu un palielināt iekšzemes jaudu¹⁰³.

Komisija turpina aktīvi iesaistīties PTO aizsardzībā un reformēšanā, lai rezultatīvāk novērstu konkurences izkropļojumus, un šajā saistībā nozīmīga iespēja būs gaidāmā 13. ministru konference. Komisija ir noslēgusi arī brīvās tirdzniecības nolīgumus un ekonomisko partnerattiecību nolīgumus, piemēram, ar Jaunzēlandi, Keniju un Čīli, un pašlaik risina sarunas par citiem nolīgumiem. Līdztekus, lai paātrinātu rūpniecisko sadarbību, ES ir noslēgusi **stratēģiskās izejvielu partnerības** ar Kanādu, Ukrainu, Kazahstānu, Namībiju, Argentīnu, Čīli, Kongo Demokrātisko Republiku, Zambiju un Grenlandi. Šīs partnerības palīdz īstenot rūpniecības projektus, kas saistīti ar izejvielām trešās valstīs, kurās ir ES produkcijas pircēji¹⁰⁴, un atbalsta ilgtspējīgu vērtības ķēžu un kvalitatīvu vietējo darbvietu attīstīšanu. Partnerības ar jaunattīstības valstīm ir balstītas uz plašāku ES stratēģiju **“Global Gateway”**. ES ir noslēgusi arī četras **digitālās partnerības** ar Japānu, Koreju, Singapūru un Kanādu, kurās īpaša uzmanība pievērsta drošiem 5G risinājumiem, kiberdrošībai, kvantiskajai datošānai un pusvadītāju nozares noturībai¹⁰⁵. ES ar galvenajiem partneriem strādā arī pie saistošu **digitālās tirdzniecības noteikumu** izstrādes¹⁰⁶.

Papildus tirdzniecības aizsardzības instrumentiem ES ir pieņēmusi arī vairākus jaunus instrumentus, kas palīdzēs nodrošināt **konkurenci ar vienādiem nosacījumiem**¹⁰⁷. Komisija ir jo īpaši uzsākusi oficiālu izmeklēšanu pret konkurenci kropļojošām subsīdijām no Ķīnas importētiem akumulatoru baterijas elektrotransportlīdzekļiem¹⁰⁸.

Turklāt ES ir pieņēmusi arī Eiropas Ekonomiskās drošības stratēģiju. Komisija reaģē uz konstatētajiem riskiem, ierosinot pasākumus, kas **veicinās** ES konkurētspēju, **aizsargās** ES ekonomisko drošību un vēl vairāk stiprinās sadarbību, **veidojot partnerattiecības** ar daudzām valstīm. Komisija 2024. gada janvārī pieņēma priekšlikumu kopumu šīs stratēģijas īstenošanai¹⁰⁹.

¹⁰³ Tas cita starpā ietver arī pasākumus, kas veikti saskaņā ar zaļā kursa industriālo plānu, tajā skaitā Neto nulles emisiju industrijas aktu un krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējumu.

¹⁰⁴ Piemēram, saistībā ar stratēģisko partnerību ar Kazahstānu ES un Kazahstānas uzņēmumi ir izveidojuši sadarbību retzemju metālu reģenerācijā no urāna ieguves atkritumiem, ģeofiziskajā izpētē no gaisa un divu volframa atradņu ilgtspējīgā apstrādē Kazahstānā, dažkārt piesaistot ES un ERAB finansējumu.

¹⁰⁵ [Digitālās partnerības | Eiropas digitālās nākotnes veidošana \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/ip_23_4752).

¹⁰⁶ Sarunas ar Japānu ir pabeigtas, un sarunas ar Dienvidkoreju un Singapūru vēl turpinās.

¹⁰⁷ Piemēram, ES ir pieņēmusi ES Ārvalstu subsīdiju regulu, Regulu par ārvalstu tiešo ieguldījumu izvērtēšanu, pretpiespiešanas instrumentu un starptautisko iepirkumu instrumentu.

¹⁰⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/ip_23_4752.

¹⁰⁹ Jauni instrumenti ES ekonomiskās drošības stiprināšanai – Eiropas Komisija (europa.eu).

ES būtu jāveido modernāks tirdzniecības nolīgumu, partnerību un alianšu tīkls, vienlaikus turpinot darbu pie daudzpusējas sadarbības un atvērtas tirdzniecības stiprināšanas.

Tajā pašā laikā ekonomisko drošību un noturību var uzlabot arī mūsu uzlabotais tirdzniecības aizsardzības instrumentu klāsts. ES būtu jāizmanto tirdzniecības aizsardzības pasākumi, lai nepieciešamības gadījumā aizsargātu vienoto tirgu, un pastāvīgi jāstrādā, lai novērtētu un novērstu ekonomiskās drošības riskus sarežģītā vidē.

Komisijai un dalībvalstīm būtu: 1) aktīvi jāuzrauga stratēģisko piegādes ķēžu noturība un jāiesaistās ekonomiskās drošības stratēģijā paredzētajos riska novērtējumos, 2) jāaskaņo piegādes ķēžu stratēģijas un jāveido rūpnieciskās spējas stratēģiski svarīgās jomās, izmantojot saskaņotas rīcības sinerģiju, jo īpaši ar Pusvadītāju padomes, Kritisko izejvielu padome un Neto nulles emisiju Eiropas platformas starpniecību, kā arī 3) jāveicina diversifikācija, sadarbojoties Eiropas un partnervalstu rūpniecības dalībniekiem projektos, kas saistīti ar ES izveidotajām izejvielu un digitālajām partnerībām.

Secinājums

Strauji mainīgajā un sarežģītajā globālajā ģeopolitiskajā situācijā vienotais tirgus joprojām ir ES spēcīgākais resurss. Šis paziņojums mums atgādina, ka vienotais tirgus nav statisks sasniegums. Tā efektīva darbība un mūsu ekonomikas konkurētspēja ir atkarīga no mūsu kopīgiem un nepārtrauktiem centieniem to atbalstīt un nodrošināt, lai vienotais tirgus joprojām atbilstu ekonomikas realitātei.

Pēdējo gadu laikā ES ir modernizējusi vienoto tirgu, sakārtojot tā digitālo telpu un nodrošinot vienotu noteikumu kopumu, lai uzņēmumi varētu darboties tiešsaistē visā ES. ES ir iesaistījusies arī aprites ekonomikas veicināšanā, nodrošinot uzņēmējdarbības iespējas uzņēmumiem un ietaupījumus patērētājiem.

Turklāt ES ir centusies novērst šķēršļus investīcijām. Komisija ir sākusi apņēmīgus centienus samazināt ziņošanas slogu. Ar ES instrumentiem tiek atbalstītas investīcijas zaļās un digitālās pārkārtošanās jomā. Prasmju pilnveides pakta un darbaspēka mobilitātes veicināšanas pasākumu mērķis ir reaģēt uz prasmju trūkumu. Jauni pasākumi, piemēram, Mikrohēmu akts, Neto nulles emisiju industrijas akts vai Kritiski svarīgo izejvielu akts, paātrinās ražošanas projektus nākotnes tehnoloģiju jomā un novērsīs piegādes ķēdes neaizsargātību.

Šajā paziņojumā ir noteiktas jomas, kurās jāsaglabā un jāuzlabo ES globālā konkurētspēja:

- mērķtiecīgi centieni uzlabot un vienkāršot saskaņoto noteikumu īstenošanu, tajā skaitā izvairoties no pārmērīgas reglamentēšanas, lai atvieglotu uzņēmējdarbību Eiropā;
- Komisijai un dalībvalstīm būtu jāpaātrina centieni risināt enerģijas izmaksu problēmu, paātrinot dekarbonizētas enerģijas ieviešanu un investīcijas infrastruktūrā, tajā skaitā tīklos un pārrobežu starpsavienojumos;
- Komisijai un dalībvalstīm arī turpmāk par prioritāti būtu jānosaka patiesas un padziļinātas kapitāla tirgu savienības izveide, lai atvieglotu piekļuvi privātajam finansējumam, tajā skaitā riska kapitālam un iespējkapitālam, un lai nodrošinātu uzņēmumu darbības paplašināšanu Eiropā;
- ņemot vērā Eiropas Savienības Atvērēšanas instrumenta (*Next Generation EU*) un plāna *REPowerEU* panākumus, ir vajadzīgas pastāvīgas valsts investīcijas, lai nodrošinātu Eiropas konkurētspēju galvenajās prioritārajās jomās. Savlaicīga Savienības fondu (piemēram, kohēzijas politikas instrumentu) īstenošana var veicināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus un sekmēt reģionālo konvergenci vienotajā tirgū, cita starpā palielinot investīciju apjomu stratēģiskās tehnoloģiju jomās, uz kurām attiecas *STEP*;
- ir nepieciešami pasākumi, kas piešķirtu vēl lielāku prioritāti pētniecības centieniem un pastiprinātu pētniecības rezultātu pārvēršanu praktiskos lietojumos uzņēmējdarbībā;
- lai nodrošinātu, ka ES uzņēmumi var turpināt attīstīties digitālo tehnoloģiju, tīro tehnoloģiju un citās stratēģiski svarīgās nozarēs, ES arī turpmāk jāveicina godīga un atvērta tirdzniecība un vajadzības gadījumā jāizmanto tirdzniecības aizsardzības instrumenti, lai aizsargātu vienoto tirgu;
- plašāku demogrāfisko tendenču kontekstā būtu jāpievērš lielāka uzmanība prasmju un darbaspēka trūķumam, jo īpaši ar centieniem izglītības un apmācības jomā, kā arī atvieglot prasmju un talantu mobilitāti gan ES iekšienē, gan uz ES.

Ņemot to vērā, šajā paziņojumā ir izklāstītas jomas un virzieni, kuros darboties, lai sekmīgi īstenotu ilgtermiņa konkurētspējas stratēģijā noteiktos faktorus, un strādātu, lai sasniegtu minētajā stratēģijā un paziņojumā “Vienotajam tirgum 30 gadi” izvirzītos mērķus.

Šī diskusija turpināsies, un tajā būtisku ieguldījumu sniegs *Enrico Letta* gaidāmais augsta līmeņa ziņojums par vienotā tirgus nākotni un *Mario Draghi* ziņojums par Eiropas konkurētspējas nākotni.

Kamēr nav saņemti šie atzinumi, Komisija aicina Padomi, Eiropadomi un Eiropas Parlamentu apspriest pašreizējo situāciju un vienotā tirgus un konkurētspējas progresa perspektīvas, ņemot vērā šo ziņojumu.